

Στρατηγική RIS3 - Περιφερειακή Αξιολόγηση: Ανατολική Μακεδονία και Θράκη

Έκθεση προς την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Γενική Διεύθυνση Περιφερειακής Πολιτικής, Μονάδα Ι3 – Ελλάδα - Κύπρος

Δεκέμβριος 2012 (τελική έκδοση)

Alasdair Reid, Νίκος Κομνηνός, Jorge-A. Sanchez-P., Παναγιώτης Τσανάκας

Πίνακας Περιεχομένων

1. Περίληψη: Γενικά συμπεράσματα και συστάσεις	1
2. Επίδοση καινοτομίας και δυναμικό σε περιφερειακό επίπεδο	4
2.1 Περιφερειακό προφίλ και εξειδίκευση	4
2.2 Τα δυνατά σημεία και οι αδυναμίες του συστήματος καινοτομίας σε επίπεδο περιφέρειας	9
3. Συμμετοχή ενδιαφερομένων και διαχείριση πολιτικών έρευνας και τεχνολογίας	9
3.1 Συμμετοχή ενδιαφερομένων στο στρατηγικό σχεδιασμό και την υλοποίηση	9
3.2 Πολυεπίπεδη διακυβέρνηση και συνέργειες μεταξύ πολιτικών και Ταμείων	12
3.3 Όραμα για την περιφέρεια	12
4. Προς μια έξυπνη περιφερειακή στρατηγική εξειδίκευσης	13
4.1 Περιφερειακές πολιτικές Έρευνας και Καινοτομίας	13
4.2 Πολιτικές Συνεργατικών Σχηματισμών (clusters) και Επιχειρηματικότητας	16
4.3 Ψηφιακή Οικονομία και πολιτικές ΤΠΕ	18
5. Παρακολούθηση και Αξιολόγηση	21

ΕΙΚΟΝΕΣ

Εικόνα 1 Δείκτες αξιολόγησης της επίδοσης καινοτομίας σε περιφερειακό επίπεδο	7
Εικόνα 2: Ανάλυση SWOT του δυναμικού καινοτομίας και της εξειδίκευσης σε περιφερειακό επίπεδο	8

Εικόνα 3: Στόχοι Προγράμματος RITTS ¹ - ΠΑΜΘ	10
Εικόνα 4: Προτεραιότητες και χρηματοδότηση στο πλαίσιο του ΕΠ Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης 2007-2013.....	13
Εικόνα 5: Προτεραιότητες σε επίπεδο περιφέρειας για την καινοτομία και την επιχειρηματικότητα 2007-13	14

¹ REGIONAL INNOVATION TECHNOLOGY TRANSFER STRATEGY: ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟ ΚΑΙ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟ ΣΧΕΔΙΟ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΑΙΝΟΤΟΜΙΑ ΚΑΙ ΤΗΝ ΜΕΤΑΦΟΡΑ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΑΝΑΤΟΛΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΑΚΗΣ

1. Περίληψη: Γενικά συμπεράσματα και συστάσεις

Προτεραιότητες Έξυπνης Εξειδίκευσης και σύστημα καινοτομίας

Αν και μία από τις πλέον βιομηχανικές περιφέρειες στην Ελλάδα, η Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης (ΑΜΘ) κατατάσσεται συνεχώς μεταξύ εκείνων στις οποίες ο πρωτογενής τομέας (γεωργία) καταλαμβάνει υψηλό ποσοστό στο σύνολο της οικονομίας ενώ διαθέτει και σημαντικό τομέα υπηρεσιών (ο οποίος ωστόσο βασίζεται κατά κύριο λόγο στις μη-εμπορεύσιμες και τις δημόσιες υπηρεσίες καθώς και στον τουρισμό). Στον μεταποιητικό τομέα κυριαρχεί η παρουσία δομών μέσης και χαμηλής τεχνολογίας, όπως η βιομηχανία στο κλάδο τροφίμων, κλωστοϋφαντουργίας και ειδών ένδυσης, η μεταλλευτική βιομηχανία και η εκμετάλλευση λατομείων, η κατασκευή χαρτομάζας, χάρτου και χαρτονιού και η παραγωγή προϊόντων καπνού. Επιπλέον, στην περιφέρεια βρίσκονται εγκατεστημένες κάποιες μεγαλύτερες βιομηχανίες υψηλότερης εντάσεως τεχνολογίας, και συγκεκριμένα βιομηχανίες στον τομέα των χημικών προϊόντων και κατασκευής μηχανημάτων και ειδών εξοπλισμού.

Η ένταση Ε&Α στην περιοχή κυμαίνεται σε επίπεδα αρκετά χαμηλότερα από τον μέσο όρο στην Ελλάδα και η συμμετοχή των επιχειρήσεων είναι ιδιαίτερος μικρή. Ως εκ τούτου, οι περισσότερες δαπάνες της ΠΑΜΘ για Ε&Α και προσωπικό αφορούν το Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης και σε μικρότερο βαθμό το ΤΕΙ Καβάλας. Ωστόσο, δεν υπάρχει διασύνδεση μεταξύ της επιστημονικής εξειδίκευσης των δύο αυτών ανώτατων εκπαιδευτικών ιδρυμάτων και της βιομηχανικής εξειδίκευσης. Η περιοχή εξειδικεύεται κατά κύριο λόγο στην κοπή, μορφοποίηση και τελική επεξεργασία λίθων για διακοσμητικούς και οικοδομικούς σκοπούς, στην κατασκευή ηλεκτρικών συσσωρευτών, πρωτογενών ηλεκτρικών στοιχείων και πρωτογενών συστοιχιών, όπως και στην παραγωγή προϊόντων καπνού, την κτηνοτροφία και τις γεωργικές καλλιέργειες.

Πιθανοί αναδυόμενοι τομείς είναι εκείνος της ενέργειας και, ως κάποιο βαθμό, οι εξειδικευμένες δραστηριότητες ΤΠΕ. Υπάρχει ένα μικρός αριθμός επιχειρήσεων υψηλότερης τεχνολογίας οι οποίες δραστηριοποιούνται στην περιφέρεια, αλλά επί του παρόντος δεν παρέχεται οργανωμένη υποστήριξη για τη δημιουργία ή την ανάπτυξη καινοτόμων επιχειρήσεων. Πράγματι, το σύστημα ενίσχυσης της καινοτομίας σε επίπεδο περιφέρειας αποτελείται από γενικά επιμελητήρια και αναπτυξιακές εταιρίες και είναι μάλλον κατακεραματισμένο.

Η ομάδα των εμπειρογνομόνων **προτείνει** η στρατηγική RIS3 να στοχεύσει σε πιο αποτελεσματικό εντοπισμό πιθανής διασύνδεσης των βασικών ομάδων βιομηχανιών που είναι εγκατεστημένες στην περιφέρεια (π.χ. εξετάζοντας τη δυνατότητα «βιομηχανικής συμβίωσης») και να επικεντρωθεί στην ανάδειξη ευκαιριών για επενδύσεις σε νέες, υψηλότερης προστιθέμενης αξίας, εξειδικευμένες αγορές (π.χ. λειτουργικά τρόφιμα, εξειδικευμένη κλωστοϋφαντουργία κ.τ.λ.) και στην ενσωμάτωση τεχνολογίας αιχμής στην παραγωγική διαδικασία ή στην παροχή υπηρεσιών (ΤΠΕ κτλ) που άπτονται των υφιστάμενων κλάδων μεταποίησης. Μια τέτοια διαδικασία απαιτεί πιο οργανωμένη και συλλογική προσέγγιση τόσο από πλευράς επιχειρήσεων μεταξύ τους όσο και από πλευράς επιχειρήσεων σε συνεργασία με τους τεχνολόγους και τους ερευνητές. Η περιφερειακή αρχή θα πρέπει να εξετάσει την δυνατότητα σύστασης ενός ενιαίου φορέα ανάπτυξης και καινοτομίας στην περιφέρεια για τη διαχείριση της υλοποίησης της RIS3.

Διακυβέρνηση και συμμετοχή των ενδιαφερομένων

Τα προηγούμενα έργα που υλοποιήθηκαν στο πλαίσιο της περιφερειακής στρατηγικής καινοτομίας στην ΑΜΘ εστίασαν στον τεχνολογικό εκσυγχρονισμό των επιχειρήσεων, πρωτίστως στον μεταποιητικό τομέα, καθώς και στη δημιουργία ενδογενούς δυναμικού για την καινοτομία και ανάπτυξη νέων προϊόντων. Στα έργα αυτά, προσέγγισης bottom-up, συμμετείχε ένας μεγάλος αριθμός ενδιαφερομένων

παραγόντων από την ‘τριπλή έλικα’. Ωστόσο, δεν υπήρξε συνέχεια καθώς για τα διαθέσιμα κονδύλια μέσω των ΠΕΠ 2007-2013 υπήρξε κεντρική διαχείριση από την ΓΓΕΤ. Προτείνουμε τα ακόλουθα:

- Η αιρετή Περιφερειακή Αρχή και ο Ενδιάμεσος Φορέας Διαχείρισης (ΕΦΔ) να διασφαλίσει προσέγγιση bottom-up καθόλη την πορεία σχεδιασμού της RIS3 για την Ανατολική Μακεδονία και Θράκη.
- Να συνταχθεί ένας λεπτομερής οδικός χάρτης αναφορικά με τη διαδικασία «ανάπτυξης» επιχειρηματικότητας στα αρχικά στάδια επεξεργασίας της RIS3.
- Όπως έχει προταθεί και σε πολλές άλλες περιφέρειες, ένα τυπικό σχέδιο διαχείρισης σύμφωνα με την RIS3 περιλαμβάνει φορείς λήψης αποφάσεων, διαχείρισης και τεχνικής υποστήριξης.

Το όραμα για τις περιφέρειες που αφορά την περίοδο 2014-2020 υιοθετεί μια ευρεία προσέγγιση με στόχο να δοθεί ώθηση και στους τρεις βασικούς τομείς. Ωστόσο, η ομάδα των εμπειρογνομόνων τονίζει ότι η ανάπτυξη στον μεταποιητικό τομέα και τον τομέα της ενέργειας έχει τη δυνατότητα να διπλασιάσει ή ακόμη και να τριπλασιάσει την παραγωγικότητα. Συνεπώς, θεωρούμε ότι το όραμα για μια ΑΜΘ που θα αποτελεί την κυριότερη περιφέρεια της Ελλάδας στον μεταποιητικό τομέα εξακολουθεί να μπορεί να πραγματοποιηθεί. Προτείνουμε η RIS3 να εστιάσει κυρίως στη αναδιοργάνωση της βιομηχανίας που θα προσανατολιστεί πλέον στην υψηλή τεχνολογία και τις καινοτόμες δράσεις και όπου όσο το δυνατόν περισσότερες επιχειρήσεις θα εφαρμόζουν προηγμένη τεχνολογία στην παραγωγική διαδικασία.

Πολιτική καινοτομίας

Στο ΠΕΠ 2007-2013 περιλαμβάνεται ο άξονας προτεραιότητας «Ψηφιακή σύγκλιση και Επιχειρηματικότητα» για τον οποίο η κατανομή κονδυλίων ανήλθε σε ποσοστό 4,6% επί της συνολικής ενίσχυσης. Ωστόσο, στην Περιφέρεια ΑΜΘ δόθηκε, μέσω των εθνικών πόρων, ποσό ύψους σχεδόν 8 εκατ. ευρώ για 52 έργα. Κύρια έμφαση δόθηκε σε κατασκευαστικά έργα και έργα προώθησης της τεχνολογίας (ιδιαίτερος στους τομείς ΤΠΕ και ενέργειας), ενώ πολύ μικρό ποσοστό της χρηματοδότησης κατευθύνθηκε στις γεωργικές επιστήμες (παρά την κυρίαρχη θέση που κατέχει ο πρωτογενής και αγροτοδιατροφικός τομέας). Επιπλέον, μια και μόνη εταιρία έλαβε το 30% του συνολικού προϋπολογισμού. Έτσι, το ΠΕΠ 2014-2020 θα πρέπει να συμπεριλάβει πιο ενισχυμένα μέτρα καινοτομίας και ανάπτυξης με βάση τη γνώση. Στο πλαίσιο καθορισμού των προτεραιοτήτων της περιφέρειας θα πρέπει να ληφθεί περισσότερο υπόψη η οικονομική διάρθρωση της βιομηχανίας και να προκριθεί η διεθνοποίηση των τοπικών επιχειρήσεων. Η ομάδα εμπειρογνομόνων **προτείνει τα ακόλουθα:**

- Είναι απαραίτητη μια πιο συνεκτική πολιτική καινοτομίας που να ενσωματώνει τη ιδέα της έξυπνης εξειδίκευσης και την ανάδειξη των εξειδικευμένων αγορών τόσο στην εγχώρια όσο και στη διεθνή αγορά.
- Να δοθεί μεγαλύτερη προτεραιότητα στη μεταποίηση και την ανασύνθεση του βιομηχανικού ιστού της περιφέρειας.
- Τα μέτρα της πολιτικής περί καινοτομίας να επιλέγονται βάσει κριτηρίων και κυρίως βάσει της μακροχρόνιας αειφορίας, της υψηλής μόχλευσης των ιδιωτικών επενδύσεων κτλ.

Πολιτική Συνεργατικών Σχηματισμών (clusters)

Καθώς η ΠΑΜΘ στερείται προηγούμενης εμπειρίας σε πολιτική συνεργατικών σχηματισμών (**clusters**) και δεν διαθέτει ώριμα δίκτυα που να δραστηριοποιούνται στην περιοχή, **προτείνεται** να αξιοποιήσει τα βιομηχανικά clusters που εφαρμόζουν ανταγωνιστική τεχνολογία, κάτι που διευκολύνει την ταχεία διάδοση της καλής πρακτικής (π.χ. Corallia Clusters Initiative). **Προτείνεται** να δοθεί ιδιαίτερη έμφαση στη ενίσχυση της συνεργασίας των υφιστάμενων /αναδυόμενων τομέων /clusters ώστε να επιτευχθεί **διασύνδεση με τις τοπικές εθνικές και παγκόσμιες**

αλυσίδες προστιθέμενης αξίας. Στο πλαίσιο αυτό, και καθώς η Περιφέρεια συνορεύει με την Τουρκία και την Βουλγαρία, θα πρέπει να εξεταστεί η παροχή κινήτρων για την ανάπτυξη των διακρατικών clusters. Τέλος, η Περιφέρεια θα πρέπει να εξετάσει και τη θέσπιση μιας γραμματείας clusters.

Πολιτική ΤΠΕ, ευρυζωνικότητα, ηλεκτρονικές υπηρεσίες

Πέραν από τις δράσεις στον τομέα ΤΠΕ που θα καλυφθούν από την RIS3, η Περιφέρεια θα πρέπει να δώσει ιδιαίτερη έμφαση στην τεχνολογική υποστήριξη ΤΠΕ στους πιο κρίσιμους τομείς της περιφερειακής οικονομίας, ήτοι τη γεωργία, την κτηνοτροφία, την αλιεία, τη μεταλλευτική βιομηχανία, τον τουρισμό και τις υπηρεσίες υγείας.

Η Περιφέρεια θα πρέπει να αναζητήσει εφαρμόσιμα εργαλεία πολιτικής, ώστε να παράσχει κίνητρα για νέα -ενισχυμένης τεχνολογίας IT- προϊόντα και υπηρεσίες από τοπικές επιχειρήσεις. Επίσης, θα πρέπει να επιδοτεί τον γρήγορο μετασχηματισμό των παραδοσιακών επιχειρήσεων με τη χρήση εργαλείων ΤΠΕ. Η επέκταση της ευρυζωνικότητας (ενσύρματη και ασύρματη) είναι σημαντική για τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας της οικονομίας στο σύνολό της καθώς και της ποιότητας ζωής.

Ιδιαίτερη προσοχή να δοθεί στο να παραμείνουν στην περιφέρεια οι επαγγελματίες ΤΠΕ που διαθέτουν δεξιότητες και προσόντα, καθώς και στην προσέλκυση νέων επιχειρήσεων ΤΠΕ, δημιουργώντας νέα και βιώσιμη ζήτηση για καινοτόμες υπηρεσίες ΤΠΕ. Άλλο ένα σημαντικό καθήκον της Περιφέρειας είναι να καλύψει τους πολίτες που διαμένουν σε απομακρυσμένες περιοχές, κάτι που μπορεί να υλοποιηθεί εν μέρει με την ανάπτυξη αξιόπιστων υπηρεσιών τηλεϊατρικής και φροντίδας κατ'οίκον. Ιδιαίτερη έμφαση να δοθεί στη δημιουργία ενός πλαισίου για την ουσιαστική συμβολή του ιδιωτικού τομέα ΤΠΕ με την ανάληψη μέρους του κινδύνου (ρίσκου) των προγραμματισμένων επενδύσεων.

2. Επίδοση καινοτομίας και δυναμικό σε περιφερειακό επίπεδο

2.1 Περιφερειακό προφίλ και εξειδίκευση

Η Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης είναι μια πρωτίστως αγροτική περιοχή, καλύπτει έκταση 14.157 km² στο βορειοανατολικό άκρο της Ελλάδας, εκεί όπου ενώνεται η Ευρώπη με την Ασία. Με πληθυσμό περίπου 606.000 κατοίκους το 2011 (5,36% του ελληνικού πληθυσμού), το 2009 παρήγαγε το 4% του ΑΕγχΠ². Η οικονομία της βασίζεται κυρίως στη γεωργία και την κτηνοτροφία, στα κατασκευαστικά έργα και τη βιομηχανική δραστηριότητα, το εμπόριο, τις μεταφορές, την εκπαίδευση και τη δημόσια διοίκηση. Η μεταποιητικός τομέας χαρακτηρίζεται από υψηλή συγκέντρωση επιχειρήσεων ειδών ένδυσης, κλωστοϋφαντουργίας, συσκευασίας τροφίμων και επεξεργασίας ξύλου, χαρτιού και μετάλλων. Στον τριτογενή τομέα υπάρχουν σημαντικές ευκαιρίες για ανάπτυξη του τουρισμού λόγω ύπαρξης σημαντικών φυσικών και πολιτιστικών πόρων. Η περιοχή διαθέτει από τα μεγαλύτερα υδάτινα αποθέματα στη χώρα, αναμένεται δε να εξελιχθεί στο «νέο ενεργειακό κέντρο», όσον αφορά την παραγωγή αλλά και τις μεταφορές και τη διασύνδεση με τα ξένα δίκτυα, εφόσον υλοποιηθούν ενεργειακά έργα μεγάλης κλίμακας³.

Με κατά κεφαλήν ΑΕγχΠ της τάξης των 16.500 ευρώ το 2009 (σε μονάδες αγοραστικής δύναμης), η περιοχή κατατάσσεται στην 11^η θέση ανάμεσα στις 13 ελληνικές περιφέρειες και παρουσιάζει σχετικά μεγάλη υστέρηση (70%) σε σχέση με τον μέσο όρο της ΕΕ των 27. Το επίπεδο της εκπαίδευσης του εργατικού δυναμικού είναι σχετικά χαμηλό, με ποσοστό 18,6% του πληθυσμού ηλικίας 25-64 να έχει ολοκληρώσει την τριτοβάθμια εκπαίδευση (25,4% στην Ελλάδα, 26,8% στη ΕΕ των 27). Επιπλέον, ακολουθώντας την εθνική τάση, σημειώνεται χαμηλό και πτωτικό επίπεδο διά βίου εκπαίδευσης στην περιφέρεια. Μόνο 1,7% των ενηλίκων ηλικίας 25-64 έλαβαν εκπαίδευση το 2011 (Ελλάδα 2,4%, 8,9% ΕΕ27).

Η οικονομική κρίση επηρέασε την οικονομική δραστηριότητα, το δε επίπεδο ανεργίας αυξήθηκε δραματικά κατά την περίοδο 2008 -2011, συγκεκριμένα από 8,7% σε 19,9%. Οι βασικοί τομείς που επηρεάστηκαν από την κρίση (ΠΠΚ⁴, 2012) είναι το εμπόριο και οι υπηρεσίες (μεγάλος αριθμός καταστημάτων σταμάτησαν να λειτουργούν), αλλά ταυτόχρονα και ο μεταποιητικός και κατασκευαστικός τομέας. Τα χαμηλά επίπεδα άμεσων ξένων επενδύσεων σε συνδυασμό με μια σχετικά χαμηλή παραγωγικότητα, η βραδεία οικονομική αναδιάρθρωση προς τη δημιουργία δομών υψηλότερης προστιθέμενης αξίας και η αυξημένη ανταγωνιστικότητα των γειτονικών χωρών λόγω χαμηλού κόστους είναι πιθανοί παράγοντες περαιτέρω πίεσης στην παραγωγική βάση της περιφέρειας και την απασχόληση (Κετικίδης et al, 2010).

Ο τομέας των υπηρεσιών έχει κυρίαρχο ρόλο στην οικονομία της περιοχής και κάλυψε το 72,1 % του τοπικού ΑΕγχΠ το 2009, σε σχέση με το 22,3% που αντιστοιχεί στη βιομηχανία και τον κατασκευαστικό τομέα και το 5,6% που αντιστοιχεί στη γεωργία (βλ. Παράρτημα Ε). Το ποσοστό της γεωργίας στο ΑΕγχΠ έχει μειωθεί ραγδαία κατά τη διάρκεια της τελευταίας δεκαετίας, ωστόσο η περιφέρεια εξακολουθεί να συνεισφέρει σημαντικά στην εθνική παραγωγή προϊόντων όπως το σιτάρι, ο καπνός, το βαμβάκι, τα σπαράγγια, οι πατάτες, τα πεπόνια και τα αγγουράκια. Τα προϊόντα αυτά αποτελούν ταυτόχρονα τη βάση μιας σημαντικής αγροτοβιομηχανίας. Οι

² Όλα τα στοιχεία προέρχονται από τη Eurostat, εκτός εάν ορίζεται διαφορετικά.

³ Ο αγωγός αερίου TGI (Τουρκία –Ελλάδα – Ιταλία)- που είναι ήδη σε λειτουργία, ο αγωγός πετρελαίου Μπουργκάς – Αλεξανδρούπολη, ο αγωγός αερίου Southstream, τα δίκτυα υψηλής τάσης, τα υδροηλεκτρικά έργα –κάποια λειτουργούν ήδη– και οι ανανεώσιμες πηγές ενέργειας όπως κάποια μεγάλα αιολικά πάρκα που λειτουργούν ήδη.

⁴ ΠΠΚ: Περιφερειακό Παρατηρητήριο Καινοτομίας

υπηρεσίες αφορούν κυρίως το λιανικό εμπόριο και τον τουρισμό, καθώς και τη δημόσια διοίκηση και την εκπαίδευση. Συνεπώς, είναι κατά βάση προσανατολισμένες στις τοπικές ανάγκες παρά στις ανάγκες της εθνικής και της διεθνούς αγοράς. Στον μεταποιητικό τομέα κυριαρχούν οι τομείς μέσης και χαμηλής τεχνολογίας, όπως η βιομηχανία τροφίμων, η κλωστοϋφαντουργία, η βιομηχανία ειδών ένδυσης, η μεταλλευτική βιομηχανία και η εκμετάλλευση λατομείων, η κατασκευή χαρτομάζας, χάρτου και χαρτονιού και η παραγωγή προϊόντων καπνού. Επιπλέον, στην περιοχή είναι εγκατεστημένες κάποιες μεγαλύτερες βιομηχανίες υψηλότερης έντασης τεχνολογίας, και ειδικότερα στον τομέα των χημικών προϊόντων και κατασκευής μηχανημάτων και ειδών εξοπλισμού.

Από πλευράς έρευνας, ανάπτυξης (E&A) και καινοτομίας, η περιοχή επένδυσε 30,5 εκατ. ευρώ σε E&A (ΑΕΔΕΤΑ, σε μονάδες αγοραστικής δύναμης) το 2005 (0,33% του ΑΕγχΠ της περιφέρειας και 2,25% του συνόλου της επικράτειας). Το ποσοστό είναι αρκετά χαμηλότερο από τον μέσο όρο στην Ελλάδα, ήτοι το 0,6% του ΑΕγχΠ που έχει επενδυθεί σε E&A, και από το 1,83% που αποτελεί τον μέσο όρο στην ΕΕ27. Ιδιαίτερος σημαντικό είναι το γεγονός ότι οι τοπικές επιχειρήσεις επένδυσαν μόνο 1,6 εκατ. ευρώ σε E&A (0,02% του ΑΕγχΠ της περιφέρειας), ή ποσοστό 5,4% του συνολικού ΑΕΔΕΤΑ σε επίπεδο περιφέρειας (σε σχέση με το 31% σε εθνικό επίπεδο και το 63% στην ΕΕ των 27). **Η συνεισφορά των επιχειρήσεων σε επενδύσεις E&A αποτελούν.** Από το 2008, οι ιδιωτικές επενδύσεις σε E&A δεν έχουν αυξηθεί πιθανότατα λόγω κρίσης ρευστότητας.

Έτσι οι δράσεις E&A στην Ανατολική Μακεδονία και Θράκη είναι συγκεντρωμένες κατά κύριο λόγο στον δημόσιο τομέα και ειδικότερα στο Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης (ΔΠΘ), που ιδρύθηκε το 1973, και σε μικρότερο βαθμό στο ΤΕΙ Καβάλας που ιδρύθηκε το 1976. Οι επενδύσεις σε E&A από την ανώτατη εκπαίδευση (25,2 εκατ. ευρώ, το 2005) αποτελούν το 82,7% του ΑΕΔΕΤΑ (0,28% του ΑΕγχΠ της περιφέρειας) σε σχέση με τον μέσο όρο που ανέρχεται σε 47,5% στην Ελλάδα και σε 22,5% στην ΕΕ των 27. Ο δημόσιος τομέας αντιπροσωπεύει το 11,5% των επενδύσεων E&A σε επίπεδο περιφέρειας (20,3% στην Ελλάδα, 13,6% στην ΕΕ των 27) ή ποσό 3,5 εκατ. ευρώ.

Το ποσοστό των ανθρώπινων πόρων για την Επιστήμη και την Τεχνολογία (HRST) αυξήθηκε σημαντικά, από το 15,9% του τοπικού εργατικού δυναμικού (ενεργός πληθυσμός)⁵ το 2000 σε 24,9% το 2011 (μέσος όρος για την Ελλάδα το 2011: 32,4%), ή σε 3,8% σε εθνικό επίπεδο HRST. Σε δράσεις E&A απασχολούνταν το 2005 1023 άτομα (ισοδύναμο πλήρους απασχόλησης), ή αλλιώς το 0,4% του τοπικού ενεργού πληθυσμού έναντι του ποσοστού 0,69% που ισχύει για την Ελλάδα και του 0,95% για την ΕΕ των 27. Σε επιχειρήσεις απασχολήθηκαν 103 άτομα, 863 στην ανώτατη εκπαίδευση και 58 στον δημόσιο τομέα. Ειδικότερα, οι ερευνητές αποτελούν το 0,23% του ενεργού πληθυσμού (0,4% στην Ελλάδα, 0,59% στην ΕΕ27): 85,3% των 601 ερευνητών της περιφέρειας απασχολούνται στην ανώτατη εκπαίδευση, 57 σε επιχειρήσεις και 30 στον δημόσιο τομέα.

Από πλευράς επιστημονικής επίδοσης, το ΔΠΘ κατατάσσεται 8^ο ανάμεσα στα 21 Ελληνικά πανεπιστήμια με 1.827 επιστημονικές δημοσιεύσεις από το 2006 έως το 2010, ή 4,5% του συνολικού όγκου των επιστημονικών δημοσιεύσεων των ελληνικών πανεπιστημίων και 22,5% εκείνων που περιλαμβάνουν και διεθνή συνεργασία⁶. Ωστόσο, το ΔΠΘ έχει σχετικά χαμηλό δείκτη απήχησης, της τάξεως του 0,77. Συγκριτικά, το ΤΕΙ Καβάλας έχει 108 επιστημονικές δημοσιεύσεις για την περίοδο

⁵ Ο δείκτης αυτός ορίζει το ποσοστό του συνολικού εργατικού δυναμικού για τις ηλικίες 15-74 και που αναφέρεται ως Ανθρώπινοι Πόροι για την Επιστήμη και την Τεχνολογία (HRST), ήτοι εκείνοι που έχουν είτε επιτυχώς ολοκληρώσει την τριτοβάθμια εκπαίδευση είτε απασχολούνται σε τομέα όπου συνήθως απαιτείται εκπαίδευση τέτοιου επιπέδου.

⁶ <http://metrics.ekt.gr/en/report02/index>

⁷ Ο σχετικός αριθμός των αναφορών σε επιστημονικές δημοσιεύσεις ενός πανεπιστημίου σε σχέση με τον παγκόσμιο μέσο όρο.

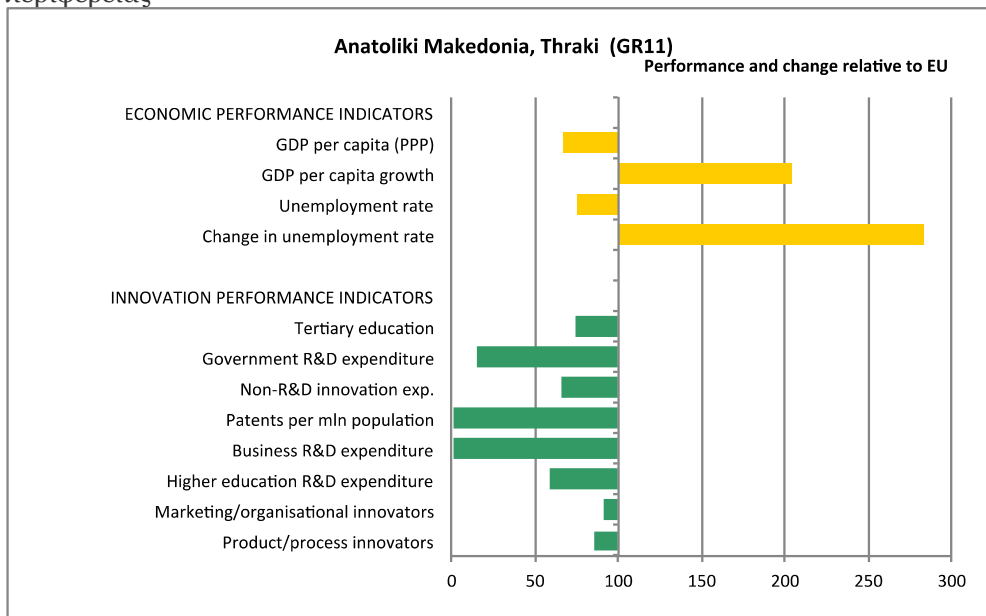
2006-2010 και μέσο δείκτη απήχησης 0,71. Το ΔΠΘ συμμετέχει ενεργά σε μεγάλο εύρος επιστημονικών τομέων: ιατρική και επιστήμες υγείας (3.985 αναφορές σε επιστημονικές δημοσιεύσεις για την περίοδο 2006-2010, 918 επιστημονικές δημοσιεύσεις, δείκτης απήχησης 0,7), φυσικές επιστήμες (1.733 αναφορές σε επιστημονικές δημοσιεύσεις, 662 επιστημονικές δημοσιεύσεις, δείκτης απήχησης 0,67), μηχανική και τεχνολογία (940 αναφορές σε επιστημονικές δημοσιεύσεις, 476 επιστημονικές δημοσιεύσεις, δείκτης απήχησης 0,7), κοινωνικές επιστήμες (196 αναφορές σε επιστημονικές δημοσιεύσεις, 82 επιστημονικές δημοσιεύσεις, δείκτης απήχησης 1,06) και γεωτεχνικές επιστήμες (106 αναφορές σε επιστημονικές δημοσιεύσεις, 66 επιστημονικές δημοσιεύσεις, δείκτης απήχησης 0,69). Το ΤΕΙ Καβάλας δραστηριοποιείται στις φυσικές επιστήμες (105 αναφορές σε επιστημονικές δημοσιεύσεις, 68 επιστημονικές δημοσιεύσεις, αναφορές σε επιστημονικές δημοσιεύσεις 0,92) όπως και στη μηχανική και την τεχνολογία (93 αναφορές σε δημοσιεύσεις, 60 δημοσιεύσεις, δείκτης απήχησης 0,53).

Η επιστημονική αυτή εξειδίκευση δεν συνάδει με τη βιομηχανική εξειδίκευση της περιφέρειας. Εάν συγκρίνει κανείς την σχετική βιομηχανική εξειδίκευση στην εν λόγω περιφέρεια με την αντίστοιχη άλλων περιφερειών της Ευρώπης (βλ. Παράρτημα ΣΤ)⁸, η συγκεκριμένη περιφέρεια είναι κατά κύριο λόγο προσανατολισμένη στην κοπή, μορφοποίηση και τελική επεξεργασία λίθων για διακοσμητικούς και οικοδομικούς σκοπούς, στην κατασκευή ηλεκτρικών συσσωρευτών, πρωτογενών ηλεκτρικών στοιχείων και πρωτογενών συστοιχιών όπως και στην παραγωγή προϊόντων καπνού. Η γεωργία, τομέας στον οποίο απασχολείται ένα μεγάλο ποσοστό του πληθυσμού, κατατάσσεται 6^η στη ζωική παραγωγή και 8^η στις καλλιέργειες.

Όσον αφορά τις εκροές καινοτομίας, οι περιορισμένες επενδύσεις των επιχειρήσεων αντικατοπτρίζονται από το επίπεδο διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας. Στη συγκεκριμένη περιφέρεια 1,65 άδειες δόθηκαν για ένα εκατομμύριο κατοίκους σύμφωνα με το Ευρωπαϊκό Γραφείο Διπλωμάτων Ευρεσιτεχνίας το 2008, ενώ στην Ελλάδα ο αριθμός αυτός ανέρχεται σε 8,04 και σε 111,58 στην ΕΕ27. Η περιορισμένη ικανότητα απορρόφησης της καινοτομίας, η χαμηλή ζήτηση για επιχειρήσεις που θα δραστηριοποιούνται σε έρευνα και καινοτομία και η έλλειψη υποδομών για την ενίσχυση της μεταφοράς τεχνολογίας περιορίζουν τα αποτελέσματα διάχυσης της (spillover) και τη μακροπρόθεσμη διασύνδεση των επιχειρήσεων της περιοχής με τα ιδρύματα ανώτερης εκπαίδευσης (ΠΠΚ, 2012).

⁸ Ο ελάχιστος βαθμός εξειδίκευσης είναι 1,5 (κάτι που σημαίνει ότι η περιοχή έχει 50% μεγαλύτερο ποσοστό απασχόλησης στη βιομηχανία σε σχέση με το μέγεθός της), και πρέπει να απασχολούνται τουλάχιστον 500 εργαζόμενοι στη βιομηχανία της περιφέρειας (έτσι ώστε να εξαλειφθεί ο υψηλός βαθμός εξειδίκευσης στις πολύ μικρές βιομηχανίες).

Εικόνα 1 Κριτήρια Αξιολόγησης επίδοσης καινοτομίας σε επίπεδο περιφέρειας

Πηγή: ΠΠΚ - τα δεδομένα αφορούν το έτος 2011 ή είναι για πιο πρόσφατα διαθέσιμα. Τα στοιχεία τάσης αφορούν τη τελευταία τριετία για την οποία και υπάρχουν στοιχεία.

ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ, ΘΡΑΚΗ (GR11)

Σχετικές επιδόσεις και μεταβολές σε ΕΕ

ΔΕΙΚΤΕΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΕΠΙΔΟΣΗΣ

Κατά κεφαλήν ΑΕγχΠ (μονάδες αγοραστικής δύναμης)

Αύξηση κατά κεφαλήν ΑΕγχΠ

Ποσοστό Ανεργίας

Μεταβολή ποσοστού ανεργίας

ΔΕΙΚΤΕΣ ΕΠΙΔΟΣΗΣ ΚΑΙΝΟΤΟΜΙΑΣ

Τριτοβάθμια εκπαίδευση

Δαπάνες E&A από τον κρατικό Π/Υ

Δαπάνες εκτός E&A

Διπλώματα Ευρεσιτεχνίας ανά εκ κατοίκων

Δαπάνες επιχειρήσεων σε E&A

Δαπάνες ανωτάτων εκπαιδευτικών ιδρυμάτων σε E&A

Καινοτομία στον τομέα marketing/ Οργάνωσης

Καινοτομία σε προϊόντα / διαδικασίες

Εάν εξετάσει κανείς τη συνολική επίδοση της καινοτομίας, ο Ευρωπαϊκός Περιφερειακός Πίνακας Αποτελεσμάτων⁹ κατατάσσει την Ανατολική Μακεδονία και Θράκη (που ανήκει στην ίδια ευρύτερη περιοχή με την Κεντρική Ελλάδα) ως φορέα καινοτομίας με μέτριες επιδόσεις (πρόκειται για την πιο χαμηλή από τις 4 κατηγορίες επίδοσης) μαζί με όλες τις λοιπές Περιφέρειες της χώρας, πλην της Περιφέρειας Αττικής. Ομοίως, το 2011 η ετήσια έκθεση του ΠΠΚ κατέταξε την περιοχή σε μια ομάδα καινοτόμων περιφερειών που «απορροφούν» τη γνώση (και πάλι μαζί με όλες τις άλλες περιφέρειες της χώρας, εκτός από την Περιφέρεια Αττικής). Το θετικό στοιχείο είναι ότι η ομάδα αυτή των 19 περιφερειών στην ΕΕ των 27 έχει την υψηλότερη μέση βαθμολογία (μεταξύ των ομάδων περιφερειών σύμφωνα με την κατάταξη του ΠΠΚ) σε “καινοτόμο επιχειρηματικότητα” (με βάση το ποσοστό των ΜΜΕ που δηλώνουν ότι έχουν καινοτομήσει σύμφωνα με την Έρευνα για την Κοινοτική Καινοτομία) αλλά και την χαμηλότερη βαθμολογία σε “τεχνολογική καινοτομία”: οι επιχειρήσεις E&A και τα διπλώματα ευρεσιτεχνίας είναι πολύ λίγα, ενώ οι δαπάνες που δεν αφορούν καινοτομία σε E&A (ως ποσοστό % του κύκλου εργασιών) είναι περισσότερες σε σχέση με οποιαδήποτε άλλη ομάδα. Αυτό σημαίνει ότι η καινοτομία επιτυγχάνεται κυρίως ενσωματώνοντας τη γνώση που παράγεται σε άλλες περιφέρειες μέσω αγοράς άμεσα διαθέσιμης τεχνολογίας.

Εικόνα 2: Ανάλυση SWOT του δυναμικού καινοτομίας και εξειδίκευσης σε επίπεδο περιφέρειας

Δυνατά Σημεία	Αδυναμίες
<ul style="list-style-type: none"> • Βελτίωση περιφερειακών υποδομών (δίκτυο νεοκατασκευασθέντων δρόμων που ενώνουν την περιοχή με την υπόλοιπη Ελλάδα, την Νοτιοανατολική Ευρώπη και τις υπόλοιπες Ευρωπαϊκές χώρες) • Γεωγραφική τοποθεσία, στο σταυροδρόμι της Ευρώπης και της Ασίας, κοντινή απόσταση από τη Θεσσαλονίκη • Παρουσία πανεπιστημίου και ΤΕΙ της Περιφέρειας 	<ul style="list-style-type: none"> • Χαμηλή παραγωγικότητα και ασθενείς οικονομικές δομές • Παραδοσιακή οικονομία βασισμένη σε δραστηριότητες έντασης εργασίας σε τομείς χαμηλής τεχνολογίας (γεωργία) • Πολύ μικρό κατά μέσο όρο μέγεθος των επιχειρήσεων, με αποτέλεσμα την αδυναμία προσαρμογής στις νέες εξελίξεις που αφορούν τη διαχείριση, την τεχνολογία και τις τάσεις της αγοράς • Χαμηλό επίπεδο συνολικών επενδύσεων σε E&A, και ειδικότερα από τις επιχειρήσεις • Χαμηλό επίπεδο διάχυσης ΤΠΕ • Χαμηλό επίπεδο εκπαίδευσης του πληθυσμού και πρακτικών διά βίου μάθησης • Χαμηλό επίπεδο συνεργασίας επιστημονικού κλάδου - επιχειρήσεων • Έλλειψη πνεύματος καινοτομίας των επιχειρήσεων
Ευκαιρίες	Απειλές
<ul style="list-style-type: none"> • Καλύτερη διασύνδεση μεταξύ επιστημονικής και οικονομικής εξειδίκευσης • Μεγάλες δυνατότητες από ανανεώσιμες πηγές ενέργειας • Ζήτηση για οικολογικά αγροτικά προϊόντα που αυξάνεται παγκοσμίως • Προώθηση συνεργειών για τη μεταφορά της γνώσης από τα ανώτατα εκπαιδευτικά ιδρύματα στην επιχειρηματική κοινότητα • Μεγαλύτερη υποστήριξη για την αναβάθμιση του τεχνολογικού δυναμικού των ΜΜΕ. 	<ul style="list-style-type: none"> • Φυγή εργαζομένων με αυξημένα προσόντα σε Αθήνα, Θεσσαλονίκη και το εξωτερικό • Ανταγωνισμός από οικονομίες χαμηλού κόστους σε παραδοσιακούς τομείς • Υποβάθμιση του περιβάλλοντος με ενεργειακούς δρόμους που θέτουν κινδύνους για τον αγροτουρισμό.

⁹ MERIT & Technopolis 2012, http://ec.europa.eu/enterprise/policies/innovation/files/ris-2012_en.pdf

2.2 Τα δυνατά σημεία και οι αδυναμίες του συστήματος καινοτομίας σε επίπεδο περιφέρειας

Οι κύριοι παράγοντες του συστήματος καινοτομίας σε επίπεδο περιφέρειας παρατίθενται στο Παράρτημα Γ. Είναι εμφανές ότι το σύστημα στερείται εξειδικευμένων φορέων και θεσμών και είναι σχετικά κατακερματισμένο καθώς σε κάθε νομό υπάρχουν αναπτυξιακές εταιρίες και επιμελητήρια. Σε αντίθεση με κάποιες άλλες ελληνικές περιφέρειες, δεν υπάρχει εξειδικευμένο κέντρο επιχειρηματικής καινοτομίας ή τεχνολογικό πάρκο/κέντρα εκκόλαψης νέων επιχειρήσεων. Το ΤΕΙ Καβάλας φαίνεται να συμμετέχει αρκετά ενεργά στην υποστήριξη των επιχειρήσεων της περιοχής για την ανάπτυξη έργων καινοτομίας.

Το 2007, η έκθεση για το έργο MIRIAD¹⁰ στην Ανατολική Μακεδονία και Θράκη κατέδειξε ότι τα πιο δυνατά σημεία της περιφέρειας και οι ευκαιρίες για αυτήν θα αναδειχθούν εάν υπάρξει αυξημένη ευαισθητοποίηση έναντι της ανάγκης για ένα σύστημα πιο εξωστρεφές στο παγκόσμιο και τοπικό δίκτυο και εάν δημιουργηθούν συνέργειες μεταξύ δημόσιας και ιδιωτικής ερευνητικής και καινοτόμου δραστηριότητας. Στις αδυναμίες και τις απειλές συγκαταλέγονται η βραδεία μεταρρύθμιση του εκπαιδευτικού συστήματος και της ανάπτυξης και εκμετάλλευσης της εμπνευματοποίησης της καινοτομίας, η κουλτούρα καινοτομίας και η διάρθρωση της αγοράς. Ως προτεραιότητα τέθηκε η δημιουργία μιας κρίσιμης μάζας για έρευνα και καινοτομία (απόθεμα τεχνογνωσίας) από πλευράς υποδομών, δέσμευσης δυναμικού, επιχειρηματικού πνεύματος με πρωτότυπες πολιτικές. Με τον τρόπο αυτό γίνεται αποδοτική χρήση όλων των πόρων καθιστώντας την καινοτομία μια αυτό-διατηρήσιμη διαδικασία με δυνατότητα ταχύτερης εξέλιξης.

Τα στοιχεία από τους υποψήφιους δικαιούχους για το έργο MIRIAD, συνηγορούν υπέρ της διαφοροποίησης της πρωτογενούς παραγωγής προς μεγαλύτερη εξειδίκευση, σε συνδυασμό με την εισαγωγή αγροτο-βιοτεχνολογιών και συνεργειών με άλλους τομείς –όπως οι ανθρωπιστικές επιστήμες και οι περιβαλλοντικές τεχνολογίες- στην κατεύθυνση της συνδυαστικής προώθησης φαρμακευτικών προϊόντων, εξειδικευμένων προϊόντων διατροφής, υπηρεσιών υγείας και διαφόρων ειδών τουρισμού ως προϊόντα / υπηρεσίες σύνθετων συνεργατικών συνεργειών. Ωστόσο, οι υποψήφιοι δικαιούχοι δηλώνουν ότι η δημιουργία μιας κρίσιμης μάζας ίσως δεν απαιτεί οπωσδήποτε περίπλοκες τομεακές στρατηγικές, αλλά θα μπορούσε να προκύψει ως αποτέλεσμα εφαρμογής οριζόντιων στρατηγικών όπως η αλληλεπίδραση των παραγόντων της τριπλής έλικας, η ζήτηση στην αγορά και οι υπερσύγχρονες επιστημονικές πρακτικές. Τα βασικά εμπόδια που προέκυψαν είναι τα θεσμικά και πολιτισμικά αδιέξοδα που απαιτούν αποφασιστικές δράσεις πολιτικής. Παρ' όλα αυτά αναγνωρίστηκε επίσης ότι οποιαδήποτε επιλεγείσα πρακτική θα συνεπάγεται αυξημένες απαιτήσεις σε εξειδικευμένο προσωπικό, διασύνδεση με την επιστημονική κοινότητα και καινότομο επιχειρηματικότητα, τα οποία όμως δεν συνάδουν με το γηράσκον αγροτικό εργατικό δυναμικό που δραστηριοποιείται σε μικρές επιχειρήσεις οι οποίες ασχολούνται με παραδοσιακές καλλιέργειες και βασίζονται στις επιδοτήσεις. Περαιτέρω εμπόδιο αποτελεί το γεγονός ότι στις περιφερειακές δομές απασχόλησης υπερισχύουν σε αριθμό οι αυτοαπασχολούμενοι και οι δημόσιοι υπάλληλοι, καθώς και οι χαμηλής ποιότητας επιχειρηματικές πρακτικές.

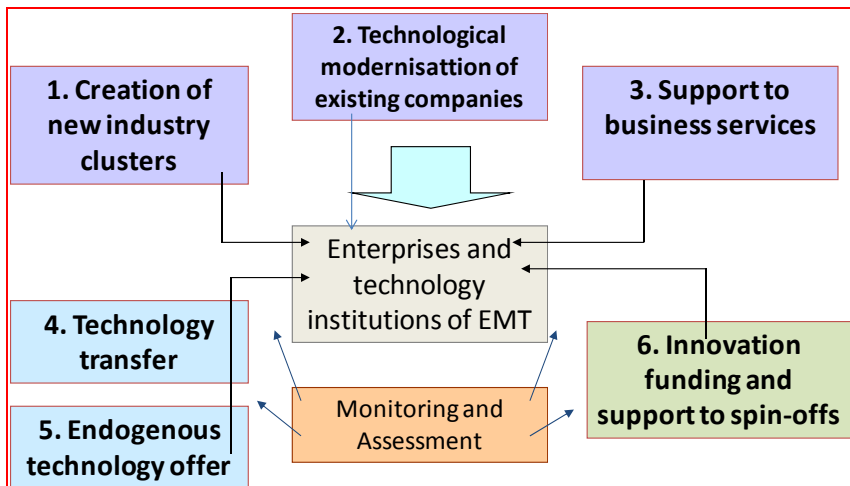
3. Συμμετοχή ενδιαφερομένων και διαχείριση πολιτικών έρευνας και τεχνολογίας

3.1 Συμμετοχή ενδιαφερομένων στο στρατηγικό σχεδιασμό και την υλοποίηση

¹⁰ http://miriad.group.shef.ac.uk/regions_greece.html

Η προηγούμενη εμπειρία όσον αφορά την συλλογική προσπάθεια για πολιτική καινοτομίας στην Ανατολική Μακεδονία και Θράκη συνίσταται στο Στρατηγικό σχέδιο για την καινοτομία και την μεταφορά τεχνολογίας (RITTS) που εκπονήθηκε κατά την περίοδο 1999-2001 και το Περιφερειακό Πρόγραμμα Καινοτόμων Ενεργειών «Τεχνογένεσις» που υλοποιήθηκε μεταξύ 2005-07 με κύριο θέμα τις «τεχνολογικές κλινικές» για την ανάπτυξη νέων προϊόντων.

Εικόνα 3: Στόχοι προγράμματος RITTS για την ΑΜΘ

1. Δημιουργία νέων βιομηχανικών clusters
 2. Τεχνολογικός εκσυγχρονισμός των υφιστάμενων επιχειρήσεων
 3. Υποστήριξη επιχειρηματικών υπηρεσιών
(Enterprises.....: Επιχειρήσεις και Τεχνολογικά Ιδρύματα της ΑΜΘ)
 4. Μεταφορά Τεχνολογίας
 5. Ενδογενής τεχνολογία
 6. Χρηματοδότηση καινοτομίας και ενίσχυση εταιριών ταχείας ανάπτυξης (spin-offs)
- (Monitoring and assessment: Παρακολούθηση και Αξιολόγηση)

Τόσο το πρόγραμμα RITTS-ΑΜΘ όσο και το «Τεχνογένεσις» εστίασαν στον τεχνολογικό εκσυγχρονισμό των επιχειρήσεων, του μεταποιητικού κυρίως τομέα, και στη δημιουργία ενδογενούς τεχνολογικού δυναμικού καινοτομίας και ανάπτυξης νέων προϊόντων. Το «Τεχνογένεσις» ακολούθησε την επιτυχημένη μεθοδολογία που αναπτύχθηκε από το ΤΕΚΕΣ (Φινλανδία), η οποία εφαρμόζει έναν οδικό χάρτη που περιλαμβάνει (1) ανοιχτό διαγωνισμό και προγράμματα βράβευσης ιδεών που αφορούν νέα προϊόντα, (2) επεξεργασία επιχειρηματικών σχεδίων για τις πλέον υποσχόμενες ιδέες με την υποστήριξη των τεχνολογικών κλινικών και (3) χρηματοδότηση και υλοποίηση των καλύτερων επιχειρηματικών σχεδίων.

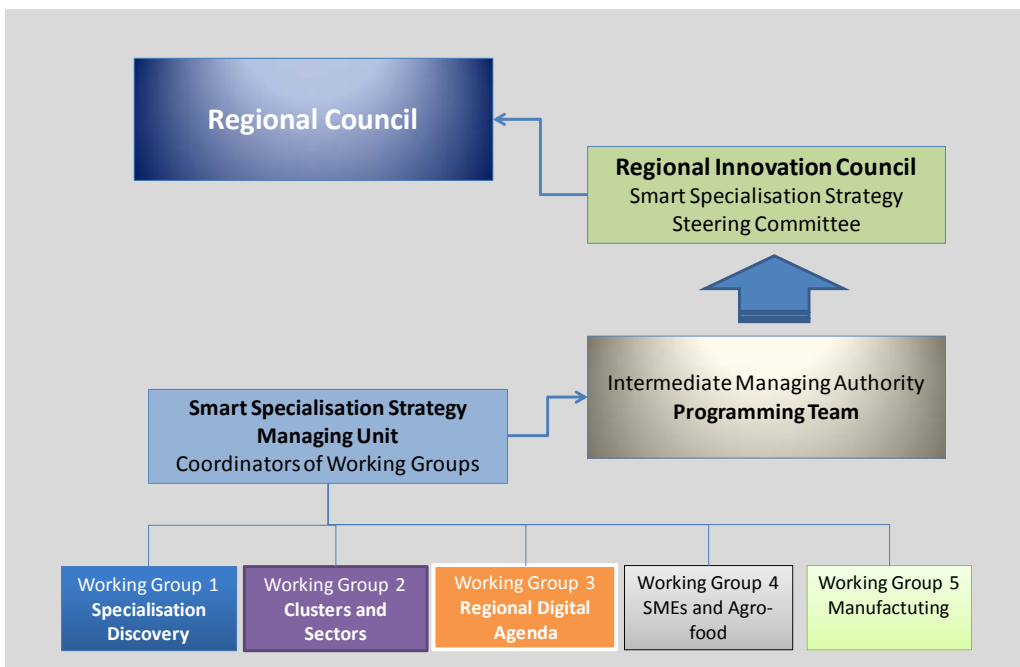
Αμφότερα τα έργα βασίστηκαν σε προσέγγιση bottom-up ενώ συμμετείχε μεγάλος αριθμός ενδιαφερομένων από την «τριπλή έλικα» (για παράδειγμα, για το RITTS μια Ομάδα Καθοδήγησης αποτελούμενη από 20 οργανισμούς). Παρ' αυτά, δεν υπήρξε συνέχεια καθώς τα κονδύλια που ήταν διαθέσιμα μέσω των mainstream ΕΠ του ΕΤΠΑ (ΠΕΠ – Στόχοι 1 και 2) για την προγραμματική περίοδο 2007-2013 χρησιμοποιήθηκαν σε μέτρα που είχαν σχεδιαστεί κεντρικά από τη ΓΓΕΤ η οποία είχε αναλάβει και τη διαχείριση τους.

Για την περίοδο 2014-20, η νεοεκλεγείσα Περιφερειακή Αυτοδιοίκηση ανέλαβε τον σχεδιασμό για την καινοτομία σε περιφερειακό επίπεδο. Σε συνάντηση που οργάνωσε η Περιφέρεια (στην Αλεξανδρούπολη, στις 4 Οκτωβρίου 2012), 75 συμμετέχοντες από διάφορους δημόσιους οργανισμούς, πανεπιστήμια, και επιχειρήσεις ενημερώθηκαν για την ιδέα και τις διαδικασίες της στρατηγικής RIS3. Η Περιφέρεια δημοσίευσε πρόσκληση συμμετοχής για την εκπόνηση της στρατηγικής RIS3. Οι περισσότεροι συμμετέχοντες εξέφρασαν ενδιαφέρον και προθυμία να συμβάλλουν και ζήτησαν από

την Περιφέρεια να καθορίσει τη διαδικασία και τους κανόνες συμμετοχής. Ωστόσο, η ομάδα εμπειρογνομόνων σημειώνει την απουσία εκπροσώπων του επιχειρηματικού κλάδου ακόμη και αν συνολικά η συμμετοχή των ενδιαφερομένων κρίνεται ικανοποιητική. Ταυτόχρονα, οι περιφερειακές αρχές δεν έχουν καθορίσει ακόμη κάποιο σχέδιο ώστε να εντοπιστούν οι ευκαιρίες που υπάρχουν στην αγορά καθώς και ο τρόπος που θα μπορούσε να οργανωθεί μια διαδικασία «ανάπτυξης» της επιχειρηματικότητας.

Προτάσεις

- Η αιρετή Περιφερειακή Αρχή σε συνεργασία με τον ΕΦΔ να διασφαλίσουν ότι ακολουθείται μια προσέγγιση bottom-up σε όλη την διαδικασία σχεδιασμού της στρατηγικής RIS3 στην Ανατολική Μακεδονία και Θράκη.
- Να συνταχθεί ένας λεπτομερής οδικός χάρτης σχετικά με την διαδικασία «ανάπτυξης» της επιχειρηματικότητας στα πρώτα στάδια της RIS3.
- Όπως έχει προταθεί και σε άλλες περιφέρειες, η δομή διαχείρισης σύμφωνα με τη στρατηγική RIS3 θα πρέπει να περιλαμβάνει φορείς λήψης αποφάσεων, διαχείρισης και τεχνικής υποστήριξης.

Περιφερειακό Συμβούλιο

Περιφερειακό Συμβούλιο για την Καινοτομία – Επιτροπή Καθοδήγησης Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης

Ενδιάμεσος Φορέας Διαχείρισης – Ομάδα Προγραμματισμού

Μονάδα Διαχείρισης Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης – Συντονιστές Ομάδων Εργασίας

Ομάδα εργασίας 1 : Εξειδίκευση - Ανάπτυξη επιχειρηματικότητας

Ομάδα εργασίας 2: Clusters – Τομείς

Ομάδα εργασίας 3: Περιφερειακό Ψηφιακό Θεματολόγιο

Ομάδα εργασίας 4: ΜΜΕ και Γεωργικά προϊόντα

Ομάδα εργασίας 5 : Μεταποιητικός Τομέας

3.2 Πολυεπίπεδη διακυβέρνηση και συνέργειες μεταξύ πολιτικών και Ταμείων

Η αρχική πρόταση της ΠΑΜΘ για τη στρατηγική της περιόδου 2014-20¹¹ περιλαμβάνει μια σειρά δράσεων που προϋποθέτουν πολυεπίπεδη διακυβέρνηση και συνέργειες. Ιδιαίτερη μνεία γίνεται στην ανάγκη για συνεργασία με το υπουργείο Ανάπτυξης, Ανταγωνιστικότητας, Μεταφορών και Δικτύων. Είναι σαφές ότι η στρατηγική και οι προτεραιότητες που θέτει λειτουργούν συμπληρωματικά των προτεραιοτήτων που τίθενται σε εθνικό επίπεδο και βασίζονται στις αρχές του διατμηματικού συντονισμού. Ωστόσο, δεν υπάρχουν στοιχεία για το εάν στόχος της στρατηγικής θα είναι η δημιουργία συνεργειών μεταξύ διαφόρων ευρωπαϊκών, εθνικών και περιφερειακών ταμείων, και πιο συγκεκριμένα μεταξύ του ΕΤΠΑ, του ΕΚΤ και των Προγραμμάτων «Ορίζοντας 2020» και «COSME».

Προτάσεις

- Η RIS3 για την Ανατολική Μακεδονία και Θράκη να στοχεύσει στην κινητοποίηση όλων των πηγών χρηματοδότησης που θα διατεθούν για την υλοποίηση δράσεων καινοτομίας και ΤΠΕ, ανεξαρτήτως από τον φορέα που θα αναλάβει τη διαχείριση των μέτρων (Οδηγός RIS3, σελ.47).
- Η Περιφέρεια σε συνεργασία με την ΓΓΕΤ να καθορίσει τον τρόπο με τον οποίο δύναται να ευθυγραμμιστούν οι τοπικοί με τους εθνικούς στόχους, όπως και τον τρόπο με τον οποίο η περιφέρεια θα μοχλεύσει όσο το δυνατόν πιο αποτελεσματικά τη διαθέσιμη χρηματοδότηση μέσω των εθνικών τομεακών επιχειρησιακών προγραμμάτων.

3.3 Όραμα για την περιφέρεια

Το όραμα για την Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης (ΑΜΘ) ορίζεται ως εξής: “Μετά από τριάντα χρόνια περιφερειακής ανάπτυξης, η Περιφέρεια ΑΜΘ, παρά τα όσα έχει επιτύχει, παραμένει μια από τις πιο αδύναμες περιφέρειες της ΕΕ. Μετά την Περιφέρεια Ηπείρου και της Δυτικής Ελλάδος, η ΠΑΜΘ έχει το χαμηλότερο κατά κεφαλήν ΑΕγχΠ στη χώρα. Η κατάσταση αυτή που επικρατεί εδώ και χρόνια επιδεινώθηκε ακόμη περισσότερο και από την παρούσα οικονομική συγκυρία. Κάθε θετική επίδραση των Ευρωπαϊκών περιφερειακών πολιτικών που ασκήθηκαν στο παρελθόν έχει περιοριστεί ή ακόμη και αντιστραφεί λόγω του αυξημένου ανταγωνισμού και του αντίκτυπου της κρίσης. Στο πλαίσιο αυτό, το όραμα για την Περιφέρεια στην νέα προγραμματική περίοδο είναι:

Η βαθμιαία αναδιάρθρωση και ο εκσυγχρονισμός του περιφερειακού μοντέλου παραγωγής με στόχο τη διατήρηση και την κατά το δυνατό σύγκλιση της κοινωνικής συνοχής σε περιβάλλον αυξανόμενου ανταγωνισμού, ύφεσης και κρίσης, καθώς και την εκμετάλλευση των πόρων της περιοχής κινητοποιώντας υφιστάμενες και νέες συλλογικές δυνάμεις και αξιοποιώντας τη γεωγραφική της θέση.

(Περιφέρεια Ανατολική Μακεδονίας και Θράκης, 2012)

Στο πλαίσιο της γεωγραφικής διαίρεσης των παραγωγικών δραστηριοτήτων στην Ελλάδα, η ΠΑΜΘ αποτελεί περιοχή που κατά κύριο λόγο δραστηριοποιείται στον μεταποιητικό τομέα με το υψηλότερο ποσοστό ΑΕγχΠ μετά τη Στερεά Ελλάδα (στην πραγματικότητα την Αττική). Η ανάπτυξη του τομέα αυτού στην ΑΜΘ οφείλεται σε περιφερειακή πολιτική top-down και στα σημαντικά κίνητρα που δόθηκαν από το κράτος μέσω των Αναπτυξιακών Νόμων. Το βιομηχανικό σύμπλεγμα που δημιουργήθηκε είναι σε μεγάλο βαθμό εξωστρεφές καθώς εξάγεται το μεγαλύτερο μέρος της παραγωγής σε άλλες ελληνικές περιφέρειες και στο εξωτερικό. Θα πρέπει

¹¹ Πρόταση Περιφέρειας Ανατολικής Μακεδονίας – Θράκης για τη διαμόρφωση των κατευθύνσεων, Εθνικής Αναπτυξιακής Στρατηγικής Προγραμματικής Περιόδου 2014-2020.

να τονιστεί ότι η παρούσα κρίση έχει αντιστρέψει τα θετικά αποτελέσματα των προηγούμενων περιφερειακών πολιτικών, κάτι τέτοιο ωστόσο δεν θα πρέπει να οδηγήσει σε αναθεώρηση του θεμελιώδους στόχου της περιφερειακής ανάπτυξης στην ΑΜΘ, ήτοι την ανάπτυξη του μεταποιητικού τομέα.

Προτάσεις

Ο πρωταρχικός στόχος της Περιφέρειας στην επόμενη προγραμματική περίοδο 2014-2020 (ισόρροπη ανάπτυξη και στους τρεις οικονομικούς τομείς) δεν είναι εφικτός λόγω της μεγάλης διαφοράς στην παραγωγικότητα μεταξύ των τομέων αυτών σε όλες τις περιφέρειες της ΕΕ¹². Ωστόσο, η αειφόρος ανάπτυξη στους τομείς της μεταποίησης και της ενέργειας θα έδινε τη δυνατότητα να διπλασιαστεί ή ακόμη και να τριπλασιαστεί η παραγωγικότητα. Ως εκ τούτου, ο μακροπρόθεσμος στόχος της ΑΜΘ να αποτελέσει την κυριότερη μεταποιητική περιφέρεια της Ελλάδας εξακολουθεί να ισχύει και θα πρέπει να γίνουν προσπάθειες ώστε να επιτευχθεί. Οι στόχοι για βιομηχανική ανάπτυξη δεν θα πρέπει να επικεντρώνονται μόνο στην “εκμετάλλευση των φυσικών πόρων της περιοχής”, “την ορθή διαχείριση των υδάτινων αποθεμάτων”, “την υποστήριξη δυναμικών ΜΜΕ”, “την εκμετάλλευση των υφιστάμενων υποδομών” και “τη δημιουργία clusters”, αλλά κυρίως στην αναδιοργάνωση της βιομηχανίας προς τη χρήση υψηλής τεχνολογίας και την υλοποίηση καινοτόμων δράσεων, υποστηρίζοντας όσο το δυνατόν περισσότερες βιομηχανικές επιχειρήσεις που θα εφαρμόζουν την προηγμένη τεχνολογία στην παραγωγική διαδικασία (όπως αναφέρεται στην ανάλυση SWOT)

4. Προς μια έξυπνη περιφερειακή στρατηγική εξειδίκευσης

4.1 Περιφερειακές πολιτικές Έρευνας και Καινοτομίας

Το ΠΕΠ Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης 2007-2013 περιλαμβάνει τρεις άξονες προτεραιότητας και η ανάλυση της χρηματοδότησης δίνεται στην Εικόνα 4. Λιγότερο από 5% της χρηματοδότησης δόθηκε στον άξονα προτεραιότητας “Ψηφιακή Σύγκλιση και Επιχειρηματικότητα”, αυτό ωστόσο συνέβη λόγω της μεγαλύτερης ενίσχυσης που δόθηκε στα σχετικά έργα που υλοποιούνται μέσω των εθνικών ΕΠ “Ψηφιακή Σύγκλιση” και “Ανταγωνιστικότητα και Επιχειρηματικότητα”.

Το ΠΕΠ προέβλεπε ότι σε αυτόν τον άξονα προτεραιότητας (βλ. Εικ. 5) η ενίσχυση θα δίδεται με στόχο την προώθηση των επενδυτικών έργων στον τομέα της μεταποίησης, του εμπορίου και των υπηρεσιών, ειδικότερα σε περιοχές ή τομείς που βρίσκονται στο στάδιο αναδιάρθρωσης της οικονομικής τους δραστηριότητας (ήτοι αγροτικές περιοχές, ακριτικές περιοχές) ή με στόχο την διαφοροποίηση των τύπων τουρισμού (ήτοι αγροτουρισμός) σύμφωνα με τις χωρικές προτεραιότητες του ΕΣΠΑ. Υπήρχε επίσης πρόβλεψη για ενίσχυση δράσεων προστασίας των πλούσιων γεωθερμικών πόρων, συμβάλλοντας έτσι στην ορθή διαχείριση των φυσικών πόρων και την εκμετάλλευση των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας.

Εικόνα 4: Προτεραιότητες και χρηματοδότηση του ΕΠ Ανατολική Μακεδονία και Θράκη 2007-2013

Άξονας Προτεραιότητας	Συνολική Χρηματοδότηση Κοινοτική + Εθνική Συμμετοχή	%
1. Υποδομές και Προσπελασιμότητα	301.696.300	37,34
2. Ψηφιακή Σύγκλιση και Επιχειρηματικότητα	37.205.000	4,60
3. Αειφόρος ανάπτυξη και ποιότητα ζωής	457.791.700	56,66
Τεχνική Υποστήριξη	11.307.000	1,40

¹² Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2008) Growing Regions, Growing Europe. Πέμπτη έκθεση Οικονομικής και Κοινωνικής Συνοχής. Ανακοίνωση της Επιτροπής στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και Συμβούλιο. COM(2008) 371 τελικό.

Στατηγική Έξυπνης Εξειδίκευσης στην Ελλάδα– Έρευνα ομάδας εμπειρογνομόνων για την ΓΔ Περιφερειακής Πολιτικής

Σύνολο	808,000,000	100
--------	-------------	-----

Εικόνα 5: Προτεραιότητες της περιφέρειας για την καινοτομία και επιχειρηματικότητα 2007-13

Έγγραφο Πολιτικής	Προτεραιότητες και Στόχοι
Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Περιφέρειας Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης 2007-2013, Αθήνα 2007	<p>Βελτίωση της ανταγωνιστικότητας και της διεθνοποίησης των επιχειρήσεων</p> <ul style="list-style-type: none"> • Διεύρυνση δραστηριοτήτων και πωλήσεων των επιχειρήσεων • Δημιουργία νέων επιχειρήσεων και θέσεων εργασίας • Οικονομική ενσωμάτωση συγκεκριμένων ομάδων πληθυσμού • Ενίσχυση του οικονομικού μετασχηματισμού σε συγκεκριμένες αγροτικές και ακριτικές περιοχές • Εκσυγχρονισμός τουριστικών εγκαταστάσεων και υπηρεσιών • Προστασία και ενίσχυση των αποθεμάτων ενέργειας της περιφέρειας <p>Ενδεικτικές δράσεις</p> <p>Στόχος: εισαγωγή καινοτόμων υπηρεσιών ΤΠΕ και εφαρμογή στις ΜΜΕ μέσω ενίσχυσης των επιχειρησιακών σχεδίων που συμβάλλουν στα ακόλουθα:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Προώθηση του ηλεκτρονικού εμπορίου • Ηλεκτρονική διασύνδεση επιχειρήσεων • Online διαφήμιση • Ανάπτυξη καναλιών ηλεκτρονικών πωλήσεων • Δημιουργία online καταστημάτων • Ηλεκτρονικές δημοπρασίες και καταστήματα <p>Στόχος: προώθηση επενδυτικών και επιχειρησιακών σχεδίων σε διάφορες παραγωγικές δραστηριότητες στους τομείς της μεταποίησης, του εμπορίου και των υπηρεσιών:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Τόνωση των επενδύσεων και των επενδυτικών σχεδίων που στοχεύουν άμεσα στην καινοτομία, την ποιότητα και τις εξειδικευμένες μονάδες μεταποίησης, καθώς και τις ειδικές μορφές τουρισμού • Ενίσχυση δημιουργίας επιχειρήσεων από συγκεκριμένες ομάδες • Ενθάρρυνση της επιχειρηματικότητας σε αγροτικές και ακριτικές περιοχές και ,ειδικότερα, σε ό,τι αφορά την αναδιάρθρωση της οικονομικής τους δραστηριότητας <p>Στόχος: ορθή διαχείριση των ενεργειακών πόρων</p> <ul style="list-style-type: none"> • Χωροταξικός σχεδιασμός για την προστασία των γεωθερμικών πεδίων της Περιφέρειας.

Με βάση τα στοιχεία που υποβλήθηκαν από τη ΓΓΕΤ (βλ. Παράρτημα Δ), 52 έργα χρηματοδοτήθηκαν στην Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης από το ΕΠ Ανταγωνιστικότητα, συνολικού ποσού 7,8 εκατ. ευρώ (ή περίπου 150 χιλιάδες ευρώ κατά μέσο όρο ανά έργο), ή ποσοστού 3,29% επί του συνολικού προϋπολογισμού που δόθηκε στη χώρα (236 εκατ. ευρώ). Λίγο περισσότερο από τα τρία τέταρτα της χρηματοδότησης δόθηκε σε επιχειρήσεις (5,9 εκατ. ευρώ) και το υπόλοιπο σε ερευνητικούς οργανισμούς (1,86 εκατ. ευρώ). Βάσει θεματικής ανάλυσης, 56,0% της χρηματοδότησης δόθηκε σε κατασκευαστικά έργα και έργα τεχνολογίας (πρόκειται για το τρίτο υψηλότερο ποσοστό στον τομέα αυτό μετά την Περιφέρεια της Στερεάς και της Δυτικής Ελλάδος), 22,8% σε θετικές επιστήμες, 16,6% σε επιστήμες υγείας και μόνο 3,4% σε γεωτεχνικές επιστήμες (παρά το υψηλό ποσοστό της περιφερειακής οικονομικής εξειδίκευσης). Μια εναλλακτική κατηγοριοποίηση που ακολούθησε η ΓΓΕΤ υποδεικνύει ότι τα εν λόγω έργα κατασκευών και τεχνολογίας είναι κατά κύριο λόγο προσανατολισμένα στο τομέα ΤΠΕ (41%) και ακολουθούν τα έργα που αφορούν τεχνολογίες ενέργειας (20%). Τέλος, παρά το γεγονός ότι υπήρξαν 52 έργα, εκείνα που κατατάχθηκαν στις 10 πρώτες θέσεις καλύπτουν το 60% του προϋπολογισμού, και τα επτά εξ αυτών που ανέλαβε μια και μόνο εταιρία έλαβαν το 30% του συνολικού προϋπολογισμού.

Όσον αφορά την επόμενη προγραμματική περίοδο 2014-2020, η έρευνα, η καινοτομία, η ψηφιακή σύγκλιση και η ενίσχυση των ΜΜΕ αναφέρονται στην έκθεση

για την Περιφερειακή Ανάπτυξη (προσωρινή έκδοση) ως προτεραιότητες, και συγκεκριμένα:

Ενίσχυση της έρευνας, της τεχνολογικής ανάπτυξης και της καινοτομίας

- Προσανατολισμός της αγροτικής παραγωγής σε νέα δυναμικά προϊόντα
- Εκμετάλλευση της γεωθερμικής ενέργειας στην αγροτική παραγωγή
- Ενίσχυση των clusters υψηλής τεχνολογίας
- Προώθηση και ενσωμάτωση της καινοτομίας στην αγροτική παραγωγή, στα προϊόντα και στις διαδικασίες παραγωγής
- Ενίσχυση της συνεργασίας μεταξύ ΑΕΙ και ΤΕΙ
- Προώθηση της συνεργασίας μεταξύ των υφιστάμενων φορέων επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης.

Ενίσχυση της πρόσβασης, της χρήσης και της ποιότητας των πληροφοριών και των τεχνολογιών επικοινωνίας

- Αλληλεπίδραση και επικοινωνία των Δήμων που έχουν έδρα στην περιοχή με άλλες περιφέρειες και με φορείς της κεντρικής δημόσιας διοίκησης.
- Καλύτερη εξυπηρέτηση των πολιτών και επιχειρήσεων της περιφέρειας.
- Διεθνοποίηση – δικτύωση: περαιτέρω επικοινωνία και πιο στενή συνεργασία στην περιοχή.

Ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας των ΜΜΕ, του αγροτικού τομέα (για το ΕΓΤΑΑ) και της αλιείας – υδατοκαλλιέργειών (για το ΕΤΑ) (Θεματικός Στόχος 3)

- Ενίσχυση και εκσυγχρονισμός των ΜΜΕ
- Δημιουργία νέων εμπορικών δρόμων στο χονδρεμπόριο και τις λιανικές πωλήσεις.
- Προώθηση των προϊόντων στα οποία η χώρα παρουσιάζει έλλειμμα ισοζυγίου
- Προώθηση της τοπικής γεωργικής και αλιευτικής παραγωγής και της κτηνοτροφίας.

Από το 1980, η βιομηχανική δραστηριότητα στην Ελλάδα ήταν αποκεντρωμένη. Ένα δυναμικό σύμπλεγμα βιομηχανιών δημιουργήθηκε στην Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης στους ακόλουθους τομείς: παραγωγή τροφίμων και ποτών, κλωστοϋφαντουργία και είδη ένδυσης, επίπλωση αλλά και ενδιάμεσα αγαθά όπως χαρτοπολτός, χημικά προϊόντα και πλαστικά. Λόγω των υψηλών ποσοστών κρατικών ενισχύσεων, αρκετές επιχειρήσεις εγκαταστάθηκαν στη βιομηχανική περιοχή της Ξάνθης, της Κομοτηνής κτλ. Η αποκέντρωση αυτή δεν είχε τα χαρακτηριστικά της αποκέντρωσης που συντελέστηκε στις άλλες ευρωπαϊκές χώρες και τις χώρες της νοτιοανατολικής Ευρώπης, όπου οι μεγάλες επιχειρήσεις αποκέντρωσαν τη δραστηριότητά τους ιδρύοντας περιφερειακές μονάδες. Στην Ελλάδα, η αποκέντρωση στηρίχθηκε στη δημιουργία νέων επιχειρήσεων και στην ενδογενή δυναμική της παραδοσιακής βιομηχανίας. Ωστόσο, η απουσία -επί σειρά ετών- αναπτυξιακής πολιτικής για την έρευνα και την τεχνολογία οδήγησε το αρχικώς δυναμικό σύμπλεγμα σε στασιμότητα, έντονη κρίση και αποβιομηχανοποίηση. Τα στοιχεία του παρόντος ΕΠ είναι αρκετά σημαντικά. Σε μία από τις περιφέρειες της Ελλάδας που χαρακτηρίζεται από μεγάλη βιομηχανική ένταση, λιγότερο από το 5% της χρηματοδότησης κατανέμεται στην ανταγωνιστικότητα και την καινοτομία, οι δε υφιστάμενες δαπάνες κυμαίνονται σε ποσοστό μικρότερο από το 3,5% των κρατικών δαπανών. Στην επόμενη προγραμματική περίοδο, στην ιεράρχηση των προτεραιοτήτων της περιφέρειας η ανταγωνιστικότητα των ΜΜΕ και η καινοτομία καταλαμβάνουν την 2^η και 5^η θέση αντίστοιχα.

Τόσο το ίδιο το ΕΠ όσο και τα αρχικά σχέδια για την περίοδο 2014-2020 επιτάσσουν πιο ισχυρά μέτρα για την καινοτομία και την ανάπτυξη που θα βασίζεται στη γνώση.

Κανένα από τα δύο δεν εντοπίζουν τους υφιστάμενους/δυναμικούς εξειδικευμένους τομείς της αγοράς για την έξυπνη εξειδίκευση και τη ανάγκη για σχετική αναβάθμιση των υφιστάμενων δραστηριοτήτων. Οι προτεραιότητες της περιφέρειας θα πρέπει να λαμβάνουν σε μεγαλύτερο βαθμό υπόψη την οικονομική διάρθρωση της βιομηχανίας της Περιφέρειας και τις προσπάθειες που καταβλήθηκαν πρόσφατα για τη δημιουργία της. Με μια πιο θετική ματιά, φαίνεται ότι ο αρχικός προσανατολισμός της περιφερειακής στρατηγικής για την περίοδο 2014-2020 είναι εξωστρεφής και θέτει σε υψηλή προτεραιότητα τη διεθνοποίηση της περιφέρειας και την προσβασιμότητα στις διεθνείς αγορές.

Προτάσεις:

- Είναι απαραίτητη μια πιο συνεκτική πολιτική για την καινοτομία η οποία θα ενσωματώνει τις ιδέες για έξυπνη εξειδίκευση και την ανάδειξη των εξειδικευμένων τομέων τόσο στις εγχώριες όσο και στις διεθνείς αγορές.
- Θα πρέπει να τεθεί ως υψηλή προτεραιότητα ο μεταποιητικός τομέας και η ανασύνθεση του βιομηχανικού ιστού της περιφέρειας.
- Θα πρέπει να επιλεγούν μέτρα πολιτικής καινοτομίας προσεκτικά, τα οποία θα ερείδονται στα ακόλουθα κριτήρια (1) μακροχρόνια αειφορία μετά την περίοδο αρχικής ενίσχυσης, (2) ενίσχυση δυναμικού και τεχνογνωσίας στην περιφέρεια, (3) πρόταση για ολοκληρωμένες λύσεις αναφορικά με το δίκτυο τεχνολογία – παραγωγή – αγορές – χρηματοδότηση, (4) υψηλή μόχλευση ιδιωτικών επενδύσεων, (5) συμμετοχή μεγάλου αριθμού δικαιούχων και (6) συμβολή στους αναπτυξιακούς στόχους της ανταγωνιστικότητας και της απασχόλησης.

4.2 Πολιτικές Συνεργατικών Σχηματισμών (clusters) και Επιχειρηματικότητας

Οι τομείς στην Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης με την υψηλότερη συνδυαστική βαθμολογία σε μέγεθος¹³, εξειδίκευση¹⁴ και επικέντρωση¹⁵, σύμφωνα με το σύστημα βαθμολόγησης του Παρατηρητηρίου για τους Συνεργατικούς Σχηματισμούς, παρατίθενται στο Πλαίσιο 1. Η περιφέρεια είναι μία από τις ελάχιστες στην Ελλάδα που διαθέτουν clusters τριών αστέρων.

Πλαίσιο 1 Μέγεθος Τομέα, Εξειδίκευση και Επικέντρωση στην Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης

3 αστέρια: Καλλιέργειες & κτηνοτροφική παραγωγή

¹³ Το μέτρο «μέγεθος» δείχνει το κατά πόσον ένας συνεργατικός σχηματισμός (cluster) κατατάσσεται στο 10% των καλύτερων σχηματισμών της ίδιας κατηγορίας στην Ευρώπη, από πλευράς αριθμού εργαζομένων. Εάν η απασχόληση κυμαίνεται σε ένα ικανοποιητικό επίπεδο σε σχέση με τη συνολική απασχόληση στην Ευρώπη, είναι πιο πιθανόν να γίνουν αισθητά τα ουσιαστικά οικονομικά αποτελέσματα των clusters. Εκείνα τα clusters που ανήκουν στο 10% των καλύτερων λαμβάνουν ένα αστέρι.

¹⁴ Το μέτρο «εξειδίκευση» συγκρίνει την αναλογία απασχόλησης σε μια κατηγορία clusters μιας περιφέρειας με τη συνολική απασχόληση στην ίδια περιφέρεια, την αναλογία της συνολικής απασχόλησης στην Ευρώπη στην ίδια κατηγορία clusters σε σχέση με τη συνολική απασχόληση στην Ευρώπη. Εάν μια περιφέρεια είναι περισσότερο εξειδικευμένη σε κάποια κατηγορία clusters σε σχέση με το σύνολο της οικονομίας σε όλες τις περιφέρειες, είναι πιθανόν αυτό να αποτελεί ένδειξη ότι το οικονομικό αποτέλεσμα του περιφερειακού cluster υπήρξε επαρκώς έντονο ώστε να προσελκύσει σχετικές οικονομικές δραστηριότητες από άλλες περιφέρειες, και ότι η διάχυση (spill-over) και η διασύνδεση θα είναι πιο έντονα. Εάν ο συντελεστής εξειδίκευσης μιας κατηγορίας clusters σε κάποια περιφέρεια είναι 2 και άνω λαμβάνει ένα αστέρι.

¹⁵ Το μέτρο «επικέντρωση» δείχνει τον βαθμό στον οποίο μια περιφερειακή οικονομία δίδει έμφαση στις βιομηχανίες που απαρτίζουν την κατηγορία clusters. Το μέτρο αυτό συσχετίζει την απασχόληση στα συγκεκριμένα cluster με τη συνολική απασχόληση στην περιφέρεια. Εάν σε ένα cluster αντιστοιχεί μεγαλύτερο ποσοστό από εκείνο που καλύπτει το συνολικό επίπεδο απασχόλησης της περιφέρειας, είναι πολύ πιθανόν η διάχυση (spill-over) και η διασύνδεση να υποσκελιστούν από την οικονομική αλληλεπίδραση των λοιπών παραγόντων της περιφερειακής οικονομίας. Το 10% των clusters που έχουν λάβει την καλύτερη αξιολόγηση και αποτελούν το μεγαλύτερο μέρος της συνολικής απασχόλησης της περιφέρειας λαμβάνει ένα αστέρι.

2 αστέρια: *Αγροτικά Προϊόντα*

1 αστέρι: *Επεξεργασμένες τροφές, Υλικά Κατασκευών, ναυτιλία*

Ωστόσο, δεν υπάρχει κάποιος ώριμος συνεργατικός σχηματισμός¹⁶ στην περιφέρεια, παρά το γεγονός ότι υπάρχουν αρκετοί βιολογικού τύπου αλλά και αναδυόμενοι, οι οποίοι θα μπορούσαν να εξελιχθούν περαιτέρω με την εφαρμογή κατάλληλων πολιτικών (βλέπε Πλαίσιο 2). Επιπλέον, τα Πλαίσια αυτό παρέχει στοιχεία για τον τρόπο με τον οποίο μπορεί να αναδειχθούν ευκαιρίες μέσα από τη διασύνδεση διαφορετικών τομέων/ βιομηχανιών/clusters και την ανάπτυξη οριζόντιων μέτρων για συνεργατικούς σχηματισμούς.

Πλαίσιο 2: Ώριμοι και αναδυόμενοι συνεργατικοί σχηματισμοί στην Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης

Ώριμα Clusters:

Κανένα. Οι ακόλουθες περιφερειακές οντότητες είναι ωστόσο μέλη του Συνεργατικού Σχηματισμού Συστημάτων και Εφαρμογών Νανο/Μικροηλεκτρονικής (mi-Cluster, www.mi-cluster.gr): Prisma Electronics, Lamda Electronics, Marak Electronics, Εργαστήριο Ηλεκτρονικής στο Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης και Τμήμα Βιομηχανικής Πληροφορικής στο ΤΕΙ Καβάλας.

Αναδυόμενα Clusters:

Καλλιέργειες & κτηνοτροφική παραγωγή (κτηνοτροφία, αλιεία, ιχθυοκαλλιέργειες και σχετικές υπηρεσίες, αγροτικές καλλιέργειες σε συνδυασμό με την κτηνοτροφία), αγροτικά προϊόντα (βιολογικές καλλιέργειες), τυποποίηση τροφίμων (οινοποιία, επεξεργασία προϊόντων καπνού, ποτοποιία, γαλακτοκομικά προϊόντα), λατομεία, υλικά κατασκευών (κοπή, μορφοποίηση και τελική επεξεργασία λίθων για διακοσμητικούς και οικοδομικούς σκοπούς), χημικά προϊόντα (παραγωγή βασικών χημικών προϊόντων, κατασκευή ηλεκτρικών συσσωρευτών, πρωτογενών ηλεκτρικών στοιχείων και πρωτογενών συτοιχιών), μεταφορές και Logistics (λιανικές πωλήσεις και καύσιμα κίνησης), πετρέλαιο και αέριο (εξόρυξη αργού πετρελαίου και φυσικού αερίου, γεωθερμικές πηγές, ανανεώσιμες πηγές ενέργειας, ενεργειακοί διάδρομοι), ναυτιλία (θαλάσσιες και ακτοπλοϊκές μεταφορές), τουρισμός και φιλοξενία (οικολογικός τουρισμός, πράσινος τουρισμός κτλ), Επικοινωνίες /IT (ηλεκτρονικά είδη καταναλωτού), Επίπλωση, Προϊόντα χάρτου.

Στη συνάντηση που πραγματοποιήθηκε στις 4 Οκτωβρίου του 2012, η Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης εξέφρασε την διάθεση να υλοποιήσει πολιτικές συνεργατικών σχηματισμών / clusters για τους τομείς που διαθέτουν ανταγωνιστικό πλεονέκτημα. Ωστόσο, χωρίς προηγούμενη εμπειρία σε τέτοιου τύπου πολιτικές (**cluster policies**) και χωρίς να υπάρχουν ώριμα clusters που να δραστηριοποιούνται στην περιφέρεια, **προτείνεται** η αξιοποίηση των βιομηχανικών clusters που εφαρμόζουν ανταγωνιστική τεχνολογία, κάτι που διευκολύνει την ταχεία διάδοση της καλής πρακτικής (π.χ. Corallia Clusters Initiative).

Παρατίθεται μη διεξοδικός κατάλογος λίστα φορέων (σύνδεσμοι, ενώσεις, δίκτυα, επιχειρήσεις με ηγετική παρουσία, βασικοί φορείς έρευνας, φορείς τοπικής χρηματοδότησης, βιομηχανικές ζώνες κτλ) που δύνανται να αποτελέσουν τους «πρωταθλητές» στη ανάπτυξη των clusters της περιφέρειας στο Παράρτημα Γ. Η ομάδα εμπειρογνομόνων βασίζεται σε διαθέσιμα στοιχεία που φτάνουν κατά κύριο λόγο μέχρι το 2009 και, συνελώς, η περιφέρεια θα πρέπει να επικαιροποιήσει την παρούσα ανάλυση ενσωματώνοντας τα πιο πρόσφατα στοιχεία, όπου είναι δυνατόν,

¹⁶ Ένα ώριμο cluster χρειάζεται 1) εξειδικευμένο θέμα, 2) ικανό αριθμό οντοτήτων, και συγκεκριμένα επιχειρήσεων, και 3) (το πιο σημαντικό) δομημένη συνεργασία μεταξύ των clusters. Ένα αναδυόμενο cluster πληροί μόνο 1 από τις ως άνω 2 προϋποθέσεις.

ώστε η στρατηγική RIS3 να έχει ισχυρές βάσεις. Επιπλέον, θα πρέπει να γίνουν πιο ποιοτικές μελέτες από πλευράς επικέντρωσης στους τομείς δραστηριοτήτων που η περιφέρεια διαθέτει σχετική εξειδίκευση ώστε να εντοπίζονται οι εξειδικευμένοι τομείς της αγοράς. Κάτι τέτοιο συνεπάγεται εξειδικευμένη **ανάλυση αλυσίδας αξίας** και ανάλυση διασύνδεσης μεταξύ clusters/βιομηχανιών /τομέων, ώστε να εξεταστεί το σχετικό φάσμα περιφερειακής εξειδίκευσης που εντοπίζεται στις διάφορες περιοχές. **Προτείνεται** να δοθεί έμφαση στη διευκόλυνση του **cross clustering** και την ανάδειξη ευκαιριών καινοτομίας κατά τη διασύνδεση μεταξύ διαφορετικών clusters (π.χ. ενσωμάτωση ΤΠΕ σε τομείς προτεραιότητας για την αύξηση της ανταγωνιστικότητας). Θα πρέπει να διαμορφωθούν στοχευμένα μέτρα χρηματοδότησης και ενίσχυσης της καινοτομίας του πρωτογενούς και δευτερογενούς τομέα και της διασύνδεσης με άλλους βασικούς τομείς στην περιφέρεια.

Προτείνεται να δοθεί ιδιαίτερη έμφαση στην ενίσχυση της συνεργασίας των υφιστάμενων / αναδυόμενων τομέων /clusters ώστε να επιτευχθεί διασύνδεση με τις **τοπικές, εθνικές και παγκόσμιες αξιακές αλυσίδες**. Στο πλαίσιο αυτό, και λόγω του ότι η Περιφέρεια συνορεύει με την Τουρκία και τη Βουλγαρία, θα πρέπει να εξεταστούν και τα κίνητρα για την ανάπτυξη διακρατικών clusters. Τέλος, η Περιφέρεια θα πρέπει να εξετάσει και τη δημιουργία μιας γραμματείας **cluster** ή να ενισχύσει / συνεργαστεί με μια υπάρχουσα ανάλογη δομή σε εθνικό επίπεδο.

Κατά την προγραμματική περίοδο 2007-2013, στην Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης και στο πλαίσιο του ΕΠ "Ανταγωνιστικότητα και Επιχειρηματικότητα", υλοποιούνται 83 Δράσεις (με προϋπολογισμό 58,3 εκατ. ευρώ) σε τομείς μεταφοράς τεχνολογίας και βελτίωσης της συνεργασίας των δικτύων μεταξύ ΜΜΕ, ενίσχυσης της έρευνας και της τεχνολογικής ανάπτυξης, ειδικότερα για τις ΜΜΕ και στις υπηρεσίες ενίσχυσης επιχειρήσεων και ομάδων επιχειρήσεων. Οι υπηρεσίες ενίσχυσης της επιχειρηματικότητας και της καινοτομίας (όπως οι υπηρεσίες μίας στάσης / one-stop-shops) προωθούνται από διάφορους φορείς, ειδικότερα μέσω των έργων που χρηματοδοτούνται από τα Διαρθρωτικά Ταμεία. Ωστόσο, παρά τις προσπάθειες των ενδιαμέσων φορέων, η συνεργασία μεταξύ των φορέων καινοτομίας παραμένει περιορισμένη. Προτείνεται να ενσωματωθούν τα **one-stop-shop** στις υφιστάμενες δομές ή σε μία νέα δομή για δυνητικούς επενδυτές /νεοπαγείς ΜΜΕ (start-ups) αφού γίνουν οι κατάλληλες βελτιώσεις και καταρτιστούν σχέδια διατηρησιμότητας που θα βασίζονται σε μαθήματα του παρελθόντος και αδυναμίες που εντοπίστηκαν στο πλαίσιο των έργων που ήδη υλοποιούνται.

Όπως αναφέρεται και στο Παράρτημα Γ, στην περιφέρεια υπάρχουν τρεις βιομηχανικές ζώνες και ένα βιομηχανικό πάρκο τα οποία προσφέρουν κυρίως υπηρεσίες διαχείρισης ακίνητης περιουσίας, κανένα όμως δεν έχει τομεακό προσανατολισμό. Μέχρι σήμερα, έχει ιδρυθεί ένα κέντρο εκκόλαψης νέων επιχειρήσεων. Οι ζώνες και τα πάρκα αναδεικνύονται ορθώς ως μια ευκαιρία στην Στρατηγική της ΑΜΘ για το 2014-20. **Προτείνεται** να δημιουργηθούν περαιτέρω ζώνες και πάρκα μέσω παροχής υπηρεσιών προστιθέμενης αξίας στους δικαιούχους και κινήτρων για τη δημιουργία ενός ή περισσότερων κέντρων εκκόλαψης σε συνεργασία με το ΔΠΘ, το ΤΕΙ ή/και τα clusters. Επίσης, δεν υπάρχουν δίκτυα περιφερειακών επιχειρηματικών αγγέλων ή περιφερειακών εταιρειών επιχειρηματικών κεφαλαίων ούτε και εξετάζονται στο πλαίσιο της πρότασης της Περιφέρειας για την συγκεκριμένη προγραμματική περίοδο. Λειτουργεί μια περιφερειακή συνεταιριστική τράπεζα, αλλά οι επιδράσεις της δεν μπορούν να αποτιμηθούν. **Προτείνεται** να ενισχυθεί -ενδεχομένως σε συνεργασία με άλλες περιφέρειες της βορείου Ελλάδος ώστε να διασφαλιστεί ένα ελάχιστο επίπεδο απαραίτητων αναμενόμενων συμφωνιών- η δημιουργία ενός **δικτύου επιχειρηματικών αγγέλων** και ενός επενδυτικού ταμείου.

4.3 Ψηφιακή Οικονομία και πολιτικές ΤΠΕ

Η ζήτηση για προϊόντα και υπηρεσίες ΤΠΕ στην Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης είναι εξαιρετικά χαμηλή λόγω του χαμηλού εισοδήματος και της έλλειψης “ψηφιακών” δεξιοτήτων από ένα μεγάλο μέρος των πολιτών. Αυτό αντανακλάται σε όλα τα συναφή στατιστικά στοιχεία. Σύμφωνα με την έρευνα “Internet Users in

Greece” (Μάρτιος 2010)¹⁷ του Παρατηρητηρίου για την Ψηφιακή Ελλάδα¹⁸, η χρήση ηλεκτρονικών υπολογιστών και του διαδικτύου εκτιμάται μόλις σε ποσοστό 39%.

Τα πιο σημαντικά έργα ΤΠΕ που έχουν υλοποιηθεί αφορούν την υλοποίηση κεντρικών οπτικών δικτύων πρόσβασης (MAN), τη δημιουργία hot-spots όπου ο δήμος παρέχει ασύρματες υπηρεσίες διαδικτύου, την ανάπτυξη υλικού για άτομα με κινητικά προβλήματα, την ψηφιοποίηση ιστορικών μνημείων και τη δικτύωση των ανώτατων εκπαιδευτικών ιδρυμάτων και των σχολικών μονάδων με το εθνικό δίκτυο έρευνας και εκπαίδευσης και το διαδίκτυο.

Στην περιφέρεια υπάρχει ένας μικρός αριθμός ΜΜΕ που δραστηριοποιούνται στον τομέα ΤΠΕ και εστιάζουν στην ολοκλήρωση του συστήματος, τη συντήρηση και την υποστήριξη λογισμικού για κρατικούς φορείς και τη βιομηχανία λιανικών πωλήσεων. Η Περιφέρεια πλήττεται από σημαντικό και παρατεταμένο ρεύμα φυγής επαγγελματιών ΤΠΕ με ικανότητες και προσόντα, καθώς οι συναφείς θέσεις εργασίας είναι περιορισμένες. Οι νέοι στον τομέα ΤΠΕ που είναι απόφοιτοι των τοπικών ανώτατων εκπαιδευτικών ιδρυμάτων συνήθως μεταβαίνουν σε άλλες περιφέρειες, γεγονός που επιτείνει τις δυσκολίες στην προσπάθεια ανάκαμψης.

Σύμφωνα με τις προκαταρκτικές κατευθύνσεις της [εθνικής αναπτυξιακής] στρατηγικής της Περιφέρειας¹⁹, μπορούν να επωφεληθούν περισσότερο από τα σύγχρονα εργαλεία και τεχνολογίες ΤΠΕ οι ακόλουθοι τομείς:

Πρωτογενής τομέας: αντιπροσωπεύει ένα σημαντικό τμήμα της περιφερειακής οικονομικής δραστηριότητας, με αξιοσημείωτες δυνατότητες μεγέθυνσης εάν επιτευχθεί σωστή συνεργασία με τα σύγχρονα εργαλεία ΤΠΕ. Είναι επιτακτικής σημασίας η γεωργία, η αλιεία, οι ιχθυοκαλλιέργειες και η μεταλλευτική δραστηριότητα να υιοθετήσουν έναν σύγχρονο τρόπο ελέγχου, διοίκησης, παρακολούθησης, marketing και εφοδιαστικής αλυσίδας ή υλικοτεχνικής υποστήριξης (logistics). Οι παραγωγοί βιολογικών αγροτικών προϊόντων προστιθέμενης αξίας και εναλλακτικών αγροτικών προϊόντων μπορούν να ωφεληθούν από τη συμμετοχή τους σε διαδικτυακές αγορές ώστε να διευρύνουν τα κανάλια διανομής και να υπάρξει βελτιστοποίηση της ονομασίας των προϊόντων, του συστήματος προμηθειών, της συσκευασίας κτλ. Οι αγρότες και κτηνοτρόφοι –ιδιοκτήτες μονάδων– θα πρέπει να ενισχυθούν για τη βελτιστοποίηση της παραγωγικής τους δραστηριότητας, χρησιμοποιώντας σύγχρονα εργαλεία ελέγχου και παρακολούθησης, ειδικότερα για τη μείωση του κόστους ενέργειας με τη χρήση εναλλακτικών μεθόδων, όπως για παράδειγμα τα υφιστάμενα γεωθερμικά πεδία ή το βιοαέριο.

Τρόφιμα & Ποτά: Οι ΜΜΕ που δραστηριοποιούνται στον τομέα των τροφίμων και ποτών δύνανται επίσης να βελτιώσουν τα περιθώρια κέρδους τους μέσω της ανάδειξης της ονομασίας των προϊόντων και της διαφήμισης, με τη χρήση εργαλείων ERP και CRM νέας γενιάς, σε συνδυασμό με πλατφόρμες ηλεκτρονικού εμπορίου και προμηθειών.

Τουρισμός: παρότι αποτελεί ένα μικρό τμήμα της υφιστάμενης οικονομικής δραστηριότητας θα πρέπει να δοθεί έμφαση στον τουρισμό, διότι η Περιφέρεια διαθέτει αρκετούς αναξιοποίητους αρχαιολογικούς χώρους και θρησκευτικά μνημεία, καθώς και διάφορες φυσικές πηγές νερού, ικανά να προσελκύσουν σημαντικό αριθμό επισκεπτών. Θα πρέπει να δοθούν κίνητρα στις ΜΜΕ ώστε να εκμεταλλευτούν τη σύγχρονη τεχνολογία και τις συνέργειες -με στόχο τη μεγιστοποίηση των δυνατοτήτων της Περιφέρειας και την ελαχιστοποίηση του διαχειριστικού και διαφημιστικού

¹⁷ Ταυτότητα χρηστών internet στην Ελλάδα”, Παρατηρητήριο για την ΚτΠ, Μάρτιος 2010. http://www.observatory.gr/files/meletes/A100526_%CE%A0%CF%81%CE%BF%CF%86%CE%AF%CE%BB%20%CF%87%CF%81%CE%B7%CF%83%CF%84%CF%8E%CE%BD%20internet%202010.pdf

¹⁸ See: <http://www.observatory.gr>

¹⁹ “Πρόταση Περιφέρειας Ανατολικής Μακεδονίας – Θράκης για τη διαμόρφωση κατευθύνσεων εθνικής αναπτυξιακής στρατηγικής προγραμματικής περιόδου 2014-2020”, Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας - Θράκης, Οκτώβριος 2012.

κόστους- και, συνεπώς, να δημιουργηθούν περισσότερες και καλύτερες θέσεις εργασίας.

Ηλεκτρονική διακυβέρνηση και εξ' αποστάσεως μάθηση: το χαμηλό επίπεδο δεξιοτήτων ΤΠ στην Περιφέρεια συνεπάγεται ότι το σχετικό κόστος για τις περιφερειακές δημόσιες υπηρεσίες είναι τεράστιο και θα βαρύνει τόσο τους πολίτες όσο και την περιφερειακή και κεντρική κυβέρνηση. Διαλειτουργικές εφαρμογές ηλεκτρονικής διακυβέρνησης με κατάλληλο σχεδιασμό θα συμβάλλουν καθοριστικά στην αποτελεσματικότητα και τη διαφάνεια. Οι υπηρεσίες αυτές μπορούν εύκολα να συνδυαστούν με τις κατάλληλες εφαρμογές αρχικής εκπαίδευσης και κατάρτισης, ώστε να ξεπεραστούν τα εμπόδια που θέτει το χαμηλό επίπεδο δεξιοτήτων ΤΠ.

Υγεία: οι πολίτες εκείνοι που διαμένουν σε απομακρυσμένες ορεινές ή νησιωτικές περιοχές δεν έχουν πάντα πρόσβαση στις υπηρεσίες υγείας. Το πρόβλημα αυτό μπορεί να λυθεί εν μέρει με την ανάπτυξη των νέων υπηρεσιών τηλεϊατρικής ή φροντίδας κατ' οίκον. Η Περιφέρεια θα πρέπει να ενισχύσει τον ιδιωτικό τομέα, να εκμεταλλευτεί τις διαθέσιμες πλατφόρμες τηλεϊατρικής ή φροντίδας κατ' οίκον για στοχευμένες κατηγορίες πολιτών. Οι υπηρεσίες αυτές θα παρέχονται με τη μορφή συμπράξεων δημόσιου και ιδιωτικού τομέα (ΣΔΙΤ), σε συνεργασία με το τοπικά δημόσια νοσοκομεία και κέντρα υγείας για τη διασφάλιση της αειφορίας.

Ευρυζωνικότητα και διαδίκτυο: η διαθεσιμότητα ευρυζωνικών συνδέσεων για όλα τα νοικοκυριά αποτελεί κύριο ευρωπαϊκό στόχο. Η Περιφέρεια θα πρέπει να λειτουργεί συμπληρωματικά προς τις εθνικές και ευρωπαϊκές δράσεις για την περαιτέρω επέκταση της ευρυζωνικότητας. Πιο συγκεκριμένα, θα πρέπει να καταστήσει τη Βιομηχανική Ζώνη /Πάρκα ως δομές “FttH-ready”, ήτοι οπτικές ίνες μέχρι το σπίτι ή την επιχείρηση. Το ίδιο μπορεί να γίνει για επιλεγμένα νοικοκυριά, μέσω σύνδεσής τους με ένα παθητικό “ανοικτής πρόσβασης” τοπικό δίκτυο FttH. Είναι επίσης σημαντικό να διευκολύνονται επιπλέον δράσεις όπως η δημιουργία hot-spots με ελεύθερη πρόσβαση στο διαδίκτυο σε δημόσιους χώρους, σε λιμάνια, σχολεία, χώρους άθλησης / αναψυχής, εκκλησίες κτλ. Η Περιφέρεια θα πρέπει επίσης να εξετάσει τρόπους για καλύτερη αξιοποίηση των υφιστάμενων MAN και να παράσχει τα κατάλληλα κίνητρα για την επέκταση των κυψελοειδών δικτύων νέας γενιάς (π.χ. LTE).

Τέλος, η Περιφέρεια θα πρέπει να εξετάσει έναν ευέλικτο μηχανισμό, προσαρμοσμένο στο μέγεθος και τις ανάγκες της, για να διασφαλίσει ουσιαστική συμμετοχή του ιδιωτικού τομέα στον κύκλο ενός έργου και στην ανάληψη κινδύνων. Αυτό μπορεί να επιτευχθεί καλύτερα με ευέλικτα ΣΔΙΤ ή με τη θέσπιση στοχευμένων κουπονιών ΤΠΕ για επιλεγμένα νοικοκυριά ή ΜΜΕ.

Σχετικά με τις λοιπές απαιτήσεις της στρατηγικής RIS3 για ΤΠΕ:

- Επί του παρόντος δεν υπάρχει λεπτομερής περιφερειακή στρατηγική ΤΠΕ ανά τομέα. Σε πολλές περιπτώσεις μπορεί να υπάρξει ισόρροπη κατανομή ώστε να επιτευχθούν καλύτερες οικονομίες κλίμακος.
- Δεν υπάρχει βασικό σχέδιο δράσης (master plan) για υπηρεσίας ηλεκτρονικής διακυβέρνησης. Για τις περισσότερες από αυτές (κτηματολόγιο, ηλεκτρονική συνταγογράφηση, ηλεκτρονική τιμολόγηση κτλ) τη διαχείριση έχουν αναλάβει οι εθνικές αρχές και, συνεπώς, απαιτείται συνεργασία μεταξύ των περιφερειακών και εθνικών φορέων. Άλλες ηλεκτρονικές υπηρεσίες, όπως φορολόγηση σε τοπικό επίπεδο ή έκδοση αδειών από την περιφέρεια θα πρέπει να διεκπεραιώνονται σε περιφερειακό επίπεδο. Όλες οι υπηρεσίες ηλεκτρονικής διακυβέρνησης θα πρέπει να τηρούν τις σαφείς προδιαγραφές διαλειτουργικότητας και να βασίζονται σε πλατφόρμες υπολογιστικού νέφους (cloud computing)²⁰.

²⁰ http://ec.europa.eu/information_society/activities/cloudcomputing/docs/com/com_cloud.pdf

- Στη στρατηγική 2014-20 δεν γίνεται μνεία σε βιώσιμα σχέδια για την εκμετάλλευση αλλά και την επέκταση των υφιστάμενων δικτύων NGA.
- Η Περιφέρεια να συντάξει έναν κατάλογο υποδομών ΤΠΕ.
- Η Περιφέρεια να διασφαλίσει την ενεργό συμμετοχή του ιδιωτικού τομέα σε δράσεις ΤΠΕ ώστε να υπάρξει μόχλευση της χρηματοδότησης αλλά και βελτίωση της αιεφορίας.

5. Παρακολούθηση και Αξιολόγηση

Η δυνατότητα παρακολούθησης, αξιολόγησης και ανάλυσης των προγραμμάτων καινοτομίας και των επιδόσεων μπορεί να ενισχυθεί περαιτέρω και να συμπεριληφθεί στις νέες δομές της περιφερειακής αυτοδιοίκησης και στις ευρύτερες συμπράξεις. Μπορεί να δεσμευτεί συγκεκριμένη γραμμή προϋπολογισμού για συμπράξεις που βασίζονται σε ΠΠΚ για τη χρηματοδότηση σπουδών και διδακτορικής /μεταδιδακτορικής έρευνας για την καινοτομία στις επιχειρήσεις της περιφέρειας κτλ.

Υπάρχει ήδη διαθέσιμος ένας Οδηγός για τη μεθοδολογία αξιολόγησης των μέτρων καινοτομίας, ο οποίος αφορά την περίοδο 2014-2020 ²¹ και τον ΕΦΔ, τις περιφερειακές αρχές κτλ, οι οποίες θα πρέπει να ενημερωθούν σχετικά και να χρησιμοποιήσουν εκείνο το υλικό που θα τους επιτρέψει να εκπονήσουν ένα σχέδιο αξιολόγησης. Τουλάχιστον ένα στέλεχος θα πρέπει να αναλάβει το σύστημα αξιολόγησης και παρακολούθησης των μέτρων καινοτομίας στον ΕΦΔ.

²¹ Βλ.: <http://bit.ly/Igzx5T>

